

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Кафедра конституційного і міжнародного права факультету № 4

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

до семінарських занять з навчальної дисципліни

«Міжнародне право»

**обов'язкових компонент освітньо-професійної програми
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти**

081 Право (Поліцейські)

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 № 7.

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 4.
Протокол від 16.08.2023 № 8.

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 № 7.

Розглянуто на засіданні кафедри конституційного і міжнародного права факультету № 4 ХНУВС (протокол від 10.08.2023 № 15).

Розробники:

1. Професор кафедри конституційного і міжнародного права факультету № 4 Харківського національного університету внутрішніх справ, к.ю.н., доцент Войціховський А. В.
2. Доцент кафедри конституційного і міжнародного права факультету № 4 Харківського національного університету внутрішніх справ, к.ю.н., доцент Логвиненко Є. С.

Рецензенти:

1. Доцент кафедри міжнародного і європейського права юридичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, к.ю.н., доцент Тітов Є. Б.
2. Професор кафедри фундаментальних та юридичних дисциплін факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ, к.ю.н., доцент Коломієць Ю. М.

1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр № 4							
Тема № 1: Поняття та сутність міжнародного права.	6	2	2	-	-	2	Тематична контрольна робота
Тема № 2: Основні принципи міжнародного права.	6	2	2	-	-	2	
Тема № 3: Право міжнародних договорів.	6	2	2	-	-	2	
Тема № 4: Відповідальність у міжнародному праві.	5	-	2	-	-	3	
Тема № 5: Право зовнішніх зносин.	6	2	2	-	-	2	
Тема № 6: Право міжнародних організацій.	6	2	2	-	-	2	
Тема № 7: Права людини у міжнародному праві.	7	2	2	-	-	3	
Тема № 8: Міжнародне кримінальне право.	7	2	2	-	-	3	
Тема № 9: Право збройних конфліктів.	7	2	2	-	-	3	
Тема № 10: Право міжнародної безпеки.	4	-	-	-	-	4	
Тема № 11: Міжнародне інформаційне право.	3	-	-	-	-	3	
Тема № 12: Міжнародне співробітництво у протидії злочинності.	7	2	2	-	-	3	

Тема № 13: Діяльність ООН у галузі міжнародного співробітництва у протидії злочинності.	4	-	-	-	-	4	
Тема № 14: Діяльність Інтерполу та Європолу у протидії злочинності.	5	-	2	-	-	3	
Тема № 15: Правова допомога у кримінальних справах як вид міжнародного співробітництва у протидії злочинності.	7	2	2	-	-	3	
Тема № 16: Міжнародно-правове регулювання видачі злочинців (екстрадиція).	4	-	-	-	-	4	
Всього за семестр	90	20	24	-	-	46	Залік

2. Методичні вказівки до семінарських занять

Тема № 1: Поняття та сутність міжнародного права Семінарське заняття: Основні поняття та сутність міжнародного права

Навчальна мета заняття: сформулювати комплексне уявлення про міжнародне право у всіх трьох його аспектах: як особлива система права, наука та навчальна дисципліна.

Кількість годин – 2 год.

Навчальні питання:

1. Поняття й основні риси міжнародного права.
2. Система міжнародного права.
3. Джерела міжнародного права.
4. Загальна характеристика суб'єктів міжнародного права.
5. Види й форми міжнародного визнання.
6. Правонаступництво держав.
7. Україна – повноправний суб'єкт міжнародного права.

Методичні вказівки

Даючи відповідь на перше питання, слід показати, що міжнародне право є особливою системою права, яка має власний об'єкт, предмет правового регулювання і не входить до жодної з існуючих внутрішньодержавних правових систем. Необхідно вказати на відмінності між об'єктом міжнародного права та предметом його правового регулювання, визначити види суспільних відносин, що регулюються міжнародним правом; визначити місце міжнародного права в системі юридичної освіти. Визначаючи місце міжнародного права в сучасній

міждержавній системі слід проаналізувати погляди різних вчених, а також спробувати сформулювати власне визначення його поняття.

Відповідаючи на друге питання потрібно вказати, що міжнародне право є самостійною складною системою права. При цьому системний характер міжнародного права пояснюється тим, що його елементи (загальновизнані принципи і норми міжнародного права, галузі і інститути міжнародного права) знаходяться у тісному взаємозв'язку і взаємодії, утворюючи певну цілісність. Ядром даної системи виступають загальновизнані принципи і норми міжнародного права, зафіксовані в міжнародних договорах і звичаях. Розкриваючи процес нормоутворення в міжнародному праві потрібно розмежувати норми міжнародного права за дією стосовно учасників міжнародно-правових відносин (універсальні і локальні), способом (методом) правового регулювання (імперативні і диспозитивні), в залежності від функцій в системі міжнародного права (матеріальні і процесуальні) і зазначити особливості структури міжнародно-правової норми.

У межах третього питання спочатку потрібно дати визначення джерел міжнародного права, під якими слід розуміти систему правоутворюючих факторів або зовнішню форму існуючих юридичних норм. Слід зауважити що термін «джерела міжнародного права» використовується в двох значеннях – матеріальному (матеріальні умови життя суспільства) і формальному (форми, в яких знаходять свій прояв норми права). При цьому тільки формальні джерела міжнародного права слід вважати юридичною категорією, що й складають предмет вивчення міжнародного права. Аналізуючи визначення «джерела міжнародного права» необхідно насамперед звернутися до статті 38 Статуту Міжнародного Суду ООН, яка містить перелік джерел міжнародного права, що використовуються Судом при вирішенні переданих йому спорів.

Розкриваючи четверте питання, слід вказати, що міжнародне право розрізняє основні (держави, народи і нації, що реалізують право на самовизначення) і похідні (міжнародні міжурядові організації, державоподібні утворення або «вільні міста», фізичні особи, транснаціональні компанії) суб'єкти. При цьому основними суб'єктами міжнародного права є держави, що обумовлено наявністю у них універсальної і повної в усіх відносинах міжнародної правосуб'єктності. Особливу увагу необхідно приділити питанню про міжнародну правосуб'єктність фізичних осіб, оскільки в міжнародно-правовій літературі ця проблема є предметом гострих дискусій.

П'яте питання плану присвячене вивченню проблем визнання як важливого інституту міжнародного права, з'ясуванню його сутності і практики застосування. Слід відмітити, що визнання відіграє важливу роль для нових держав, що робить їх повноправним членами міжнародного співтовариства. Особливу увагу потрібно приділити формам (*de jure*, *de facto*, *ad hoc*) і видам визнання (держав, урядів, органів національного визволення і опору).

Останнє, шосте питання плану, присвячене вивченню питань правонаступництва в міжнародному праві. При розкритті даного питання слід звернути увагу на Віденську конвенцію про правонаступництво держав відносно договорів 1978 р., Віденську конвенцію про правонаступництво держав відносно державної власності, державних архівів і державних боргів 1978 р. Завершуючи розкриття даного питання потрібно вказати, що доктрина міжнародного права розрізняє повне та часткове правонаступництво. Окрему увагу доцільно приділити питанням правонаступництва Україною прав і обов'язків за міжнародними договорами СРСР. При цьому слід застосовувати Закон України «Про правонаступництво України» від 12 вересня 1991 р.

Висвітлюючи сьоме питання, потрібно розкрити етапи становлення України повноправним суб'єктом міжнародного права. Особливу увагу при цьому слід звернути на нормативно-правові акти про незалежності України, насамперед Декларацію про державний суверенітет України від 16 липня 1990 року, Конституцію України від 28 червня 1996 р., Угоду про створення Співдружності Незалежних Держав від 8 грудня 1991 р., застереження Верховної Ради України щодо цієї угоди, а також вказати на їхню роль в становленні України повноправним членом міжнародної спільноти.

Питання цільових виступів:

1. Історія становлення міжнародного права.
2. Сутність міжнародного права у працях вітчизняних і зарубіжних учених.
3. Закономірності розвитку системи міжнародного права.
4. Правосуб'єктність простих і складних держав.
5. Теорії визнання в міжнародному праві.
6. Права та обов'язки держав у сфері правонаступництва.

Теми для рефератів:

1. Особливості застосування звичаю в міжнародно-правовій практиці.
2. Держава в системі міжнародно-правового регулювання.
3. Міжнародна правосуб'єктність міжнародних організацій.
4. Міжнародна правосуб'єктність фізичної особи.
5. Інститут визнання у міжнародному праві.
6. Поняття і основні принципи правонаступництва.

Література

Основна:

Нормативно-правові акти

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

2. Висновок Конституційного суду України у справі за конституційним поданням Президента України про надання висновку щодо відповідності Конституції України Римського статуту Міжнародного кримінального суду : Висновок Конституційного суду України від 11.07.2001 № 3-в/2001 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003v710-01>.

3. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>.

4. Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй 1970 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_569.

5. Європейська соціальна хартія (переглянута) 1996 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062.

6. Загальна декларація прав людини 1945 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015.

7. Заключний акт Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_055.

8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

9. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043.

10. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042.

11. Регламент Європейського суду з прав людини // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_067.

12. Римський статут міжнародного кримінального суду // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588.

13. Статут міжнародної організації кримінальної поліції // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_142.

14. Статут Організації Об'єднаних Націй // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010.

15. Статут Ради Європи // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001.

16. Угода між Україною та Європейським поліцейським офісом про оперативне та стратегічне співробітництво 2016 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_001-16.

17. Угода про асоціацію між Україною, з однією сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони 2014 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

18. Угода про співробітництво між Україною та Європейською організацією з питань юстиції 2016 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_024-16.

Підручники та навчальні посібники

1. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право : підручник. Київ : Фенікс, 2018. 762 с.

2. Буткевич О. В. Історія міжнародного права : підручник. Київ : Ліра-Ка, 2018. 408 с.

3. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2020. 544 с.

4. Гавриленко О. А., Сироїд Т. Л., Новікова Л. В. Історія міжнародного права : хрестоматія-практикум. Харків : Видавництво ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. 676 с.

5. Мицик В. В., Буроменський М. В., Буткевич О. В. Міжнародне публічне право : підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 1. Основи теорії. 2019. 416 с.

6. Мицик В. В., Буроменський М. В., Гнатовський М. М. Міжнародне публічне право : підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 2. Основні галузі. 2018. 624 с.

7. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право : підручник. Харків : Право, 2020. 648 с.

Додаткова:

1. Вайцеховська О. Р. Особливості та сучасні тенденції розвитку міжнародного правопорядку. *Право і суспільство*. 2018. № 6. С. 235-240. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2018/6_2018/part_1/42.pdf

2. Войціховський А. В., Марчук М. І., Логвиненко Є. С. Міжнародно-правовий статус «невизнаних держав» як особливих політико-територіальних утворень. *Право і безпека*. 2022. Том 84 № 1. С. 115-123.

3. Дудко А. Г. Невизнані держави як вторинні суб'єкти міжнародного права. С. 54-56.

Тема № 2: Основні принципи міжнародного права

Семінарське заняття: Основні принципи міжнародного права

Навчальна мета заняття: дати загальну характеристику основних принципів міжнародного права, визначити їх юридичну природу.

Кількість годин – 2 год.

Навчальні питання:

1. Юридична природа основних принципів міжнародного права.
2. Принцип суверенної рівності держав.
3. Принцип невтручання у внутрішні справи.
4. Принцип рівноправності та самовизначення народів і націй.
5. Принцип незастосування сили або загрози силою.
6. Принцип мирного вирішення міжнародних спорів.
7. Принцип непорушності державних кордонів.
8. Принцип територіальної цілісності держав.
9. Принцип поваги прав людини й основних свобод.
10. Принцип співробітництва держав.
11. Принцип добросовісного виконання міжнародних зобов'язань.

Методичні вказівки

Підготовку до даної теми рекомендується розпочати з ознайомлення з наступними міжнародними актами, а саме: Статут ООН (ст. 2, 103), Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно до Статуту ООН 1970 р., Заключний акт Наради з питань безпеки та співробітництва в Європі 1975 р., Декларація про надання незалежності колоніальним країнам і народам 1960 р., Декларація про недопустимість інтервенції та втручання у внутрішні справи держав 1982 р. тощо. Це допоможе не лише зрозуміти місце і роль основних принципів міжнародного права в системі міжнародного права, визначити їх функції та характерні ознаки, а й ознайомитися з їхньою класифікацією, змістом тощо.

Доцільним також є ознайомлення з поглядами як вітчизняних, так і зарубіжних юристів-міжнародників стосовно юридичної природи основних принципів міжнародного права, їх змісту, класифікації, функцій та ознак.

Основні принципи сучасного міжнародного права утворюють ядро його системи. Отже, всі інститути і галузі системи міжнародного права, а також міжнародні правовідносини, що розвиваються на універсальному, регіональному та партикулярному рівнях між суб'єктами міжнародного права повинні відповідати змісту та природі основних принципів міжнародного права. Тому аналізу співвідношення основних принципів системи міжнародного права, принципів галузей та інститутів,

універсальних, регіональних і партикулярних принципів пропонується приділити окрему.

Питання цільових виступів:

1. Місце основних принципів у системі міжнародного права, становлення і їх розвиток.

2. Джерела основних принципів міжнародного права.

Теми для рефератів:

1. Переговори як засіб мирного розв'язання міжнародних спорів.

2. Посередництво як засіб мирного розв'язання міжнародних спорів.

3. Роль слідчих комісій у процесі мирного розв'язання міжнародних спорів.

4. Інститут самовизначення народів і націй у міжнародному праві.

5. Принцип співробітництва держав як основа у вирішенні глобальних проблем.

Література

Основна:

Нормативно-правові акти

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

2. Висновок Конституційного суду України у справі за конституційним поданням Президента України про надання висновку щодо відповідності Конституції України Римського статуту Міжнародного кримінального суду : Висновок Конституційного суду України від 11.07.2001 № 3-в/2001 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003v710-01>.

3. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>.

4. Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй 1970 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_569.

5. Європейська соціальна хартія (переглянута) 1996 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062.

6. Загальна декларація прав людини 1945 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015.

7. Заключний акт Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_055.
8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
9. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043.
10. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042.
11. Регламент Європейського суду з прав людини // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_067.
12. Римський статут міжнародного кримінального суду // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588.
13. Статут міжнародної організації кримінальної поліції // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_142.
14. Статут Організації Об'єднаних Націй // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010.
15. Статут Ради Європи // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001.
16. Угода між Україною та Європейським поліцейським офісом про оперативне та стратегічне співробітництво 2016 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_001-16.
17. Угода про асоціацію між Україною, з однією сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони 2014 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.
18. Угода про співробітництво між Україною та Європейською організацією з питань юстиції 2016 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_024-16.

Підручники та навчальні посібники

1. Анакіна Т. М., Гавриленко О. А., Крістані Ф. Основи права Європейського Союзу : підручник / під ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Право, 2018. 456 с.

2. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право : підручник. Київ : Фенікс, 2018. 762 с.
3. Буткевич О. В. Історія міжнародного права : підручник. Київ : Ліра-Ка, 2018. 408 с.
4. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2020. 544 с.
5. Гавриленко О. А., Сироїд Т. Л., Новікова Л. В. Історія міжнародного права : хрестоматія-практикум. Харків : Видавництво ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. 676 с.
6. Мицик В. В., Буроменський М. В., Буткевич О. В. Міжнародне публічне право : підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 1. Основи теорії. 2019. 416 с.
7. Мицик В. В., Буроменський М. В., Гнатовський М. М. Міжнародне публічне право : підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 2. Основні галузі. 2018. 624 с.
8. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право : підручник. Харків : Право, 2020. 648 с.

Додаткова:

1. Вайцеховська О. Р. Особливості та сучасні тенденції розвитку міжнародного правопорядку. *Право і суспільство*. 2018. № 6. С. 235-240. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2018/6_2018/part_1/42.pdf
2. Войціховський А. В., Марчук М. І., Логвиненко Є. С. Міжнародно-правовий статус «невизнаних держав» як особливих політико-територіальних утворень. *Право і безпека*. 2022. Том 84 № 1. С. 115-123.
3. Дудко А. Г. Невизнані держави як вторинні суб'єкти міжнародного права. С. 54-56. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/5355/1/%D0%97%D0%91%D0%86%D0%A0%D0%9D%D0%98%D0%9A_p054-056.pdf

Тема № 3: Право міжнародних договорів **Семінарське заняття: Право міжнародних договорів**

Навчальна мета заняття: сформулювати комплексне уявлення про право міжнародних договорів, з'ясувати зміст ключових понять галузі права міжнародних договорів, дати загальну характеристику стадій укладання міжнародних договорів.

Кількість годин – 2 год.

Навчальні питання:

1. Поняття і юридична природа міжнародного договору.
2. Класифікація міжнародних договорів.
3. Структура договору. Депозитарій договору і його функції.
4. Стадії укладання міжнародного договору:
 - а) договірна ініціатива;

- б) переговори – основний метод узгодження тексту;
- в) підписання;
- г) ратифікація, реєстрація;
- д) затвердження, прийняття, приєднання.

5. Опублікування та реєстрація міжнародних договорів за законодавством України.

6. Тлумачення міжнародних угод.

7. Зупинення й призупинення дії угод.

Методичні вказівки

У межах даної теми необхідно розкрити сутність і зміст міжнародних договорів, з'ясувати стадії укладання і їхню роль в процесі нормоутворення в міжнародному праві.

Розкриваючи перше питання слід відмітити, що право міжнародних договорів є однією з найстаріших галузей міжнародного права. Міжнародний договір розглядається як основне джерело міжнародного права і як засіб забезпечення мирного співробітництва між націями. При цьому необхідно дати саме визначення міжнародного договору і розкрити зміст Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р. та Віденської конвенції про право договорів між державами й міжнародними організаціями або між міжнародними організаціями 1986 р.

Відповідь на друге питання має включати класифікацію міжнародних договорів в залежності від кількості учасників договорів (двосторонні і багатосторонні), за об'єктом регулювання (політичні, економічні, культурні, територіальні та ін.), за строком дії (строкові і безстрокові), за рівнем укладення (міждержавні, міжурядові і міжвідомчі). Розкриття змісту зазначених видів міжнародних договорів є предметом вивчення даного питання.

Третє питання плану присвячене з'ясуванню структури міжнародного договору, під яким слід розуміти його поділ на складові частини. Доцільно відмітити, що конкретний договір в силу специфіки його об'єкту і мети, процедури прийняття може мати специфічну структуру. Однак більшість міжнародних договорів складаються з *преамбули, основної і заключної частини*. В деяких міжнародних договорах присутні *додатки і застереження*. В межах даного питання також необхідно розкрити сутність і функції депозитарія договору.

Предметом вивчення четвертого питання є процес укладання міжнародного договору, який умовно поділяється на п'ять стадій (договірна ініціатива; переговори; підписання; ратифікація і реєстрація; затвердження, прийняття, приєднання). При цьому слід зауважити, що міжнародні договори повинні укладатися, діяти й припиняти свою дію за встановленими правилами, які закріплені у Віденській конвенції 1969 р.

Висвітлюючи п'яте питання плану насамперед необхідно зазначити, що реєстрація та офіційне опублікування міжнародних договорів на національному рівні здійснюється відповідно до внутрішнього

законодавства держав учасниць. Для з'ясування порядку реєстрації і опублікування міжнародних договорів в Україні потрібно звернутися до законодавства України.

Відповідаючи на шосте питання потрібно розкрити сутність тлумачення міжнародного договору, що зводиться до з'ясування точного змісту договору. Особливу увагу слід приділити видам тлумачення (внутрішньодержавне, міжнародне, неофіційне, словесне або граматичне, логічне, історичне, систематичне, звичайне).

Заключне питання передбачає з'ясування зупинення й призупинення дії міжнародного договору. Під призупиненням дії договору слід розуміти тимчасову перерву в дії договору на якийсь проміжок часу, а припинення дії договору передбачає втрату обов'язкової сили договору для його учасників. Крім того, необхідно вказати на можливі способи припинення дії міжнародних договорів, з поміж яких можна виділити денонсацію і анулювання.

Питання цільових виступів:

1. Місце і роль міжнародних договорів у підтриманні міжнародного правопорядку.
2. Правило альтерната в міжнародному договорі.
3. Депозитарій та його функції.

Теми для рефератів:

1. Поняття та юридична природа міжнародних договорів.
2. Загальна характеристика джерел права міжнародних договорів.
3. Співвідношення міжнародного договору і внутрішньодержавного закону.
4. Форми вираження згоди на обов'язковість міжнародного договору.
5. Законодавство України про дію міжнародних договорів.

Література

Основна:

Нормативно-правові акти

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

2. Висновок Конституційного суду України у справі за конституційним поданням Президента України про надання висновку щодо відповідності Конституції України Римського статуту Міжнародного кримінального суду : Висновок Конституційного суду України від 11.07.2001 № 3-в/2001 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003v710-01>.

3. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» // База даних «Законодавство

України» / Верховна Рада України.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>.

4. Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй 1970 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_569.

5. Європейська соціальна хартія (переглянута) 1996 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062.

6. Загальна декларація прав людини 1945 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015.

7. Заключний акт Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_055.

8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

9. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043.

10. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042.

11. Регламент Європейського суду з прав людини // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_067.

12. Римський статут міжнародного кримінального суду // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588.

13. Статут міжнародної організації кримінальної поліції // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_142.

14. Статут Організації Об'єднаних Націй // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010.

15. Статут Ради Європи // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001.

16. Угода між Україною та Європейським поліцейським офісом про оперативне та стратегічне співробітництво 2016 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_001-16.

17. Угода про асоціацію між Україною, з однією сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і

їхніми державами-членами, з іншої сторони 2014 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

18. Угода про співробітництво між Україною та Європейською організацією з питань юстиції 2016 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_024-16.

Підручники та навчальні посібники

1. Анакіна Т. М., Гавриленко О. А., Крістані Ф. Основи права Європейського Союзу : підручник / під ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Право, 2018. 456 с.

2. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право : підручник. Київ : Фенікс, 2018. 762 с.

3. Буткевич О. В. Історія міжнародного права : підручник. Київ : Ліра-Ка, 2018. 408 с.

4. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2020. 544 с.

5. Гавриленко О. А., Сироїд Т. Л., Новікова Л. В. Історія міжнародного права : хрестоматія-практикум. Харків : Видавництво ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. 676 с.

6. Камінська Н., Щербань Є. Імплементация Римського статуту Міжнародного кримінального суду : досвід зарубіжних держав та України : монографія. Київ-Одеса : Фенікс, 2021. 214 с.

7. Мицик В. В., Буроменський М. В., Буткевич О. В. Міжнародне публічне право : підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 1. Основи теорії. 2019. 416 с.

8. Мицик В. В., Буроменський М. В., Гнатовський М. М. Міжнародне публічне право : підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 2. Основні галузі. 2018. 624 с.

9. Права людини у міжнародному праві: підручник / за заг. ред. канд. юрид. наук, доцента А. В. Войціховського; [Бакумов О. С., Варунц Л. Д., Войціховський А. В., Гудзь Т. І. та ін.] Харків : ООО «Планета-Принт», 2021. 404 с.

10. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право : підручник. Харків : Право, 2020. 648 с.

Додаткова:

1. Voitsikhovskyi A., Bakumov O., Ustymenko O., Marchuk M.. The Legal Mechanisms of Ensuring Regional Cooperation in Combatting Crime Within the Framework of the Council of Europe: Experience of Ukraine. *The Central European Journal of International and Security Studies (CEJISS)*. 2019. Vol. 13. Issue 1. p. 138-160. URL: <https://www.cejiss.org/the-legal-mechanisms-of-ensuring-regional-cooperation-in-combatting-crime-within-the-framework-of-the-council-of-europe-experience-of->

ukraine?fbclid=IwAR2el_dNrQwU_U5YpDji0GJcS7iVdch4mX1j_nesgmMWgAIN9uopNjJsEhk

2. Вайцеховська О. Р. Особливості та сучасні тенденції розвитку міжнародного правопорядку. *Право і суспільство*. 2018. № 6. С. 235-240. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2018/6_2018/part_1/42.pdf

3. Веремієнко С. В. Напрямки та форми міжнародного співробітництва у боротьбі зі злочинністю. *Право і суспільство*. 2019. Вип. 2 (2). С. 229-233. URL: http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2019/2_2019/part_2/42.pdf

4. Войціховський А. В. Особливості договірно-правового регулювання співробітництва держав у сфері протидії злочинності на двосторонньому рівні. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2017. Вип. 2 (77). С. 56-63.

URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/2100/osoblivosti_dogovirno_pravogo_regulyuvannya_spivrobotnictva_derzhav_u_sferi_protidii_zlochinnosti_na_dvostoronnn_omu_rivni.pdf?sequence=2&isAllowed=y

5. Войціховський А.В., Бакумов О.С. Збройна агресія Російської Федерації проти України як загроза системі колективної безпеки. *Право і безпека*. 2023. № 1 (88). С. 134-145.

Тема № 4: Відповідальність у міжнародному праві

Семінарське заняття: Відповідальність у міжнародному праві

Навчальна мета заняття: з'ясувати сутність і особливості процедури притягнення до міжнародно-правової відповідальності.

Кількість годин – 2 год.

Навчальні питання:

1. Поняття й підстави міжнародно-правової відповідальності.
2. Види й форми міжнародно-правової відповідальності. Форми відшкодування.
3. Відповідальність держав у міжнародному праві.
4. Підстави відповідальності фізичних осіб в міжнародному праві.

Методичні вказівки

У межах даної теми слід розкрити зміст відповідальності держав і фізичних осіб і показати роль цього важливого міжнародно-правового інституту в забезпеченні стабільності функціонування міжнародних відносин.

Розпочати відповідь на перше питання варто з визначення відповідальності, як важливого інституту міжнародного права. При цьому зазначаючи, що у справі підтримки міжнародного правопорядку інститут міжнародно-правової відповідальності відіграє значну роль і є необхідним юридичним засобом забезпечення дотримання норм права, засобом відновлення порушених міжнародних відносин. До підстав міжнародно-правової відповідальності слід назвати порушення міжнародного

зобов'язання, тобто вчинення міжнародного правопорушення. Виходячи із вітчизняної доктрини міжнародного права міжнародні правопорушення доцільно розмежувати на міжнародні злочини і злочини міжнародного характеру. В межах цього питання потрібно дати характеристику цих міжнародних правопорушень, а також вказати на їх відмінні ознаки за об'єктом посягання і ступенем їх суспільної небезпеки.

Відповідаючи на друге питання слід зауважити, що міжнародно-правова відповідальність реалізується в конкретних видах (загальний зміст, юридичний характер наслідків за вчинення міжнародного правопорушення) і формах (способи реалізації відповідальності в межах конкретного виду відповідальності). Розрізняють два види відповідальності: політичну і матеріальну. Саме від специфіки міжнародного правопорушення залежить, який вид відповідальності буде застосований. В рамках політичного виду відповідальності варто виділити і охарактеризувати такі форми: репресалії, реторсії, сатисфакції і санкції. Сутністю матеріальної відповідальності слід назвати повну або часткову компенсацію завданих матеріальних збитків. При цьому вказати на форми матеріальної відповідальності: репарації, реституції і субституції. В межах даного питання важливо розглянути питання щодо підстав звільнення від міжнародно-правової відповідальності.

Висвітлюючи третє питання потрібно підкреслити, що суб'єктом відповідальності в міжнародному праві, як правило, виступає держава. При цьому держава розглядається як єдине ціле незалежно від того, який орган держави вчинив правопорушення. Держава відповідає за всі свої органи, так само як і за діяння посадових та інших уповноважених осіб. Особливу увагу слід звернути на положення Проекту статей щодо відповідальності держав 2001 року, що визначає кваліфікаційні умови за яких поведінка будь-якого органу, особи або установи повинна розглядатися діяння самої держави відповідно до міжнародного права.

Завершуючи роботу над темою необхідно звернутися до питання відповідальності фізичних осіб, що займає особливе місце в міжнародному праві. Важливо вказати, що індивідуальну відповідальність передбачають деякі міжнародні конвенції, Статuti створених міжнародних трибуналів щодо Югославії і Руанди і положення Статуту Міжнародного кримінального суду. Особливу увагу слід звернути на діяльність Міжнародного кримінального суду, проблеми співвідношення положень Статуту та національного законодавства України, зокрема Конституції України.

Питання цільових виступів:

1. Ознаки міжнародно-правової відповідальності.
2. Значення вини в міжнародно-правовій відповідальності.
3. Обставини звільнення від міжнародно-правової відповідальності.

Теми для рефератів:

1. Особливості відповідальності суб'єктів міжнародного права.
2. Відповідальність міжнародних міждержавних організацій.
3. Санкції в міжнародному праві, їх види і порядок застосування.
4. Кодифікація норм відповідальності в Комісії міжнародного права ООН.

Література

Основна:

Нормативно-правові акти

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Висновок Конституційного суду України у справі за конституційним поданням Президента України про надання висновку щодо відповідності Конституції України Римського статуту Міжнародного кримінального суду : Висновок Конституційного суду України від 11.07.2001 № 3-в/2001 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003v710-01>.
3. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>.
4. Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй 1970 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_569.
5. Європейська соціальна хартія (переглянута) 1996 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062.
6. Загальна декларація прав людини 1945 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
7. Заключний акт Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_055.
8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
9. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043.
10. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042.

11. Регламент Європейського суду з прав людини // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_067.
12. Римський статут міжнародного кримінального суду // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588.
13. Статут міжнародної організації кримінальної поліції // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_142.
14. Статут Організації Об'єднаних Націй // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010.
15. Статут Ради Європи // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001.
16. Угода між Україною та Європейським поліцейським офісом про оперативне та стратегічне співробітництво 2016 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_001-16.
17. Угода про асоціацію між Україною, з однією сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони 2014 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.
18. Угода про співробітництво між Україною та Європейською організацією з питань юстиції 2016 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_024-16.

Підручники та навчальні посібники

1. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право : підручник. Київ : Фенікс, 2018. 762 с.
2. Буткевич О. В. Історія міжнародного права : підручник. Київ : Ліра-Ка, 2018. 408 с.
3. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2020. 544 с.
4. Гавриленко О. А., Сироїд Т. Л., Новікова Л. В. Історія міжнародного права : хрестоматія-практикум. Харків : Видавництво ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. 676 с.
5. Камінська Н., Щербань Є. Імплементация Римського статуту Міжнародного кримінального суду : досвід зарубіжних держав та України : монографія. Київ-Одеса : Фенікс, 2021. 214 с.
6. Мицик В. В., Буроменський М. В., Буткевич О. В. Міжнародне публічне право : підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 1. Основи теорії. 2019. 416 с.

7. Мицик В. В., Буроменський М. В., Гнатовський М. М. Міжнародне публічне право : підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 2. Основні галузі. 2018. 624 с.

8. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право : підручник. Харків : Право, 2020. 648 с.

Додаткова:

1. Borko A., Nehodchenko V., Volobuieva O., Kharaberiush I., Lohvynenko Ye. Fighting against cybercrime: problems and prospects in Ukraine and the world. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*. 2019. Vol. 22, Special Issue 2. URL: <https://www.abacademies.org/articles/Fighting-against-cybercrime-problems-and-prospects-in-Ukraine-and-the-world-1544-0044-22-SI-2-352.pdf>

2. Voitsikhovskiy A., Bakumov O., Ustymenko O., Marchuk M.. The Legal Mechanisms of Ensuring Regional Cooperation in Combatting Crime Within the Framework of the Council of Europe: Experience of Ukraine. *The Central European Journal of International and Security Studies (CEJISS)*. 2019. Vol. 13. Issue 1. p. 138-160. URL: https://www.cejiss.org/the-legal-mechanisms-of-ensuring-regional-cooperation-in-combatting-crime-within-the-framework-of-the-council-of-europe-experience-of-ukraine?fbclid=IwAR2el_dNrQwU_U5YpDji0GJcS7iVdch4mX1j_nesgmMWgAIN9uopNjJsEhk

3. Адрейченко С. С., Зелінська Н. А., Дрьоміна-Волок Н. В., Коваль Д. О. Теорія та практика міжнародного кримінального права. Одеса: Фенікс, 2017. 582 с.

4. Базов О. Деякі питання щодо визначення злочину агресії в міжнародному кримінальному праві. *Публічне право*. 2018. № 1 (29). С. 123-133. URL: <https://www.publichne-pravo.com.ua/files/29/15.pdf>

5. Веремієнко С. В. Напрямки та форми міжнародного співробітництва у боротьбі зі злочинністю. *Право і суспільство*. 2019. Вип. 2 (2). С. 229-233. URL: http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2019/2_2019/part_2/42.pdf

6. Войціховський А. В. Особливості договірно-правового регулювання співробітництва держав у сфері протидії злочинності на двосторонньому рівні. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2017. Вип. 2 (77). С. 56-63. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/2100/osoblivosti_dogovirno_pravogo_regulyuvannya_spivrobitnictva_derzhav_u_sferi_protidiyi_zlochinnosti_na_dvostoronnomu_rivni.pdf?sequence=2&isAllowed=y

7. Гоар В. Г. Взаємодія міжнародного права прав людини, міжнародного гуманітарного та кримінального права в питанні забезпечення права на здоров'я під час збройних конфліктів. *Часопис Київського університету права. Правова система України й міжнародне право, порівняльне правознавство*. 2019. № 2. С. 232-237. DOI: 10.36695/2219-5521.2.2019.40. URL: <https://chasprava.com.ua>

8. Грабович Т. А. Генеза концепції міжнародної відповідальності держав. *Правова держава*. 2020. № 39. С. 55-61. DOI: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2020.39.212980>.

URL: <http://pd.onu.edu.ua/article/view/212980>

9. Камінська Н.В., Акімов М.О. Відповідальність держави за знищення цивільних повітряних суден : особливості міжнародно-правового та національного регулювання. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2020. Том 3. № 91. URL: <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/1006/908>

10. Поплавський А. Проблеми державного регулювання діяльності міжнародного співробітництва у боротьбі зі організованою злочинністю. *Аспекти публічного права*. 2019. Вип. 7 (1-2). С. 5-13. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&_S21P03=FILE=&2_S21STR=aplup_2019_7_1-2_3

11. Попко В.В. Органи міжнародного кримінального правосуддя: множинність інституційних моделей. *Часопис Київського університету права. Правова система України й міжнародне право, порівняльне правознавство*. 2021 (1). С. 304-311. DOI: 10.36695/2219-5521.1.2021.60. URL: <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/article/download/682/646>

Тема № 5: Право зовнішніх зносин

Семінарське заняття: Право зовнішніх зносин

Навчальна мета заняття: сформулювати комплексне уявлення про право зовнішніх зносин як галузі міжнародного права, розкрити сутність і зміст дипломатичного і консульського права.

Кількість годин – 2 год.

Навчальні питання:

1. Поняття і джерела права зовнішніх зносин. Органи зовнішніх зносин, повноваження.
2. Дипломатичні представництва: порядок відкриття, структура. Функції. Дипломатичні привілеї та імунітети.
3. Консульські установи. Види установ, що виконують консульські функції. Порядок формування консульських установ і призначення консулів. Привілеї та імунітети консульських установ і їх персоналу.
4. Постійні представництва при міжнародних організаціях.
5. Спеціальні місії, їх завдання та повноваження.

Методичні вказівки

У межах даної теми необхідно визначити принципи і норми, що регулюють діяльність представників держав у міжнародних відносинах, а також з'ясувати функції та організаційну структуру, привілеї та імунітети дипломатичних і консульських представництв.

Розкриваючи перше питання потрібно зауважити, що право зовнішніх зносин є одним із давніших галузей міжнародного права. Його витoki можна знайти ще в період родоплемінних відносинах людської цивілізації, що базувалися на віросповіданнях, традиціях і звичаях. Серед джерел сучасного права зовнішніх зносин слід відзначити Віденську конвенцію про дипломатичні зносини 1961 р., Віденську конвенцію про представництво держав у їх відносинах з міжнародними організаціями універсального характеру 1975 р., Віденську конвенцію про консульські зносини і факультативні протоколи 1963 р., Конвенцію про спеціальні місії і факультативний протокол 1969 р. У межах даного питання слід визначити компетенцію державних органів у сфері зовнішніх зносин, їх систему, яким державним органам надано право здійснювати загальне керівництво і, які державні органи уповноважуються представляти свою державу за кордоном.

Відповідь на друге питання насамперед повинна містити визначення дипломатичного представництва, як постійного зарубіжного органу зовнішніх зносин держав з метою підтримки взаємних дипломатичних відносин. Вивчаючи порядок відкриття дипломатичних представництв слід з'ясувати сутність термінів «акредитування», «агремен», «вірча грамота». Варто зауважити, що персонал дипломатичного представництва поділяється на певні категорії (дипломатичний, адміністративно-технічний, обслуговуючий). Сутність правового становища цих категорій осіб доцільно розкрити через їхні функції, привілеї та імунітети.

Третє питання присвячене висвітленню діяльності консульських установ - постійних державних органів зовнішніх зносин. Після визначення терміну «консульські установи», слід вказати на їх розмежування на консульські відділи разом з керівниками і самостійні консульські установи. Варто звернути увагу на діяльність позаштатних (почесних) консулів. Встановити порядок формування консульських установ і призначення консулів можливо після ознайомлення з термінами «консульський патент», «екзекватура». З метою вивчення питань пов'язаних з привілеями і імунітетами доцільно звернутися до положень Віденської конвенції про консульські зносини і факультативні протоколи 1963 р. Варто відмітити, що вихід України на міжнародну арену в якості суверенної держави значно розширює сферу дипломатичних і консульських відносин з багатьма державами. При цьому бажано проаналізувати законодавство України, що регламентує сферу зовнішніх зносин.

Розглядаючи четверте питання плану потрібно звернутися до Віденської конвенції про представництво держав у їх відносинах з міжнародними організаціями універсального характеру 1975 р., що регулює правове положення постійного представництва при міжнародних організаціях. При цьому слід дати характеристику двом категоріям місій держав при міжнародних організаціях: постійні представництва і постійні місії глядачів для виконання певних місій.

У заключному питанні плану необхідно розкрити міжнародно-правовий статус спеціальних місій. Насамперед варто зауважити, що спеціальні місії мають представницький характер і їх завдання має бути чітко визначеним. Значну увагу доцільно приділити питанням щодо складу, функцій, привілеїв та імунітетів спеціальних місій.

Питання цільових виступів:

1. Порядок відкриття дипломатичних представництв.
2. Порядок відкриття консульських установ.
3. Дипломатичний протокол та етикет.

Теми для рефератів:

1. Поняття, об'єкти і суб'єкти права зовнішніх зносин.
2. Статус дипломатичних представництв та їх персоналу.
3. Статус консульських установ та їх персоналу.
4. Функції та структура дипломатичних установ.
5. Функції та структура консульських установ.
6. Право зовнішніх зносин і законодавство України.

Література

Основна:

Нормативно-правові акти

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

2. Висновок Конституційного суду України у справі за конституційним поданням Президента України про надання висновку щодо відповідності Конституції України Римського статуту Міжнародного кримінального суду : Висновок Конституційного суду України від 11.07.2001 № 3-в/2001 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003v710-01>.

3. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>.

4. Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй 1970 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_569.

5. Європейська соціальна хартія (переглянута) 1996 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062.

6. Загальна декларація прав людини 1945 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
7. Заключний акт Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_055.
8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
9. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043.
10. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042.
11. Регламент Європейського суду з прав людини // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_067.
12. Римський статут міжнародного кримінального суду // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588.
13. Статут міжнародної організації кримінальної поліції // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_142.
14. Статут Організації Об'єднаних Націй // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010.
15. Статут Ради Європи // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001.
16. Угода між Україною та Європейським поліцейським офісом про оперативне та стратегічне співробітництво 2016 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_001-16.
17. Угода про асоціацію між Україною, з однією сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони 2014 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.
18. Угода про співробітництво між Україною та Європейською організацією з питань юстиції 2016 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_024-16.

1. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право : підручник. Київ : Фенікс, 2018. 762 с.
2. Буткевич О. В. Історія міжнародного права : підручник. Київ : Ліра-Ка, 2018. 408 с.
3. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2020. 544 с.
4. Гавриленко О. А., Сироїд Т. Л., Новікова Л. В. Історія міжнародного права : хрестоматія-практикум. Харків : Видавництво ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. 676 с.
5. Мицик В. В., Буроменський М. В., Буткевич О. В. Міжнародне публічне право : підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 1. Основи теорії. 2019. 416 с.
6. Мицик В. В., Буроменський М. В., Гнатовський М. М. Міжнародне публічне право : підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 2. Основні галузі. 2018. 624 с.
7. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право : підручник. Харків : Право, 2020. 648 с.
8. Сироїд Т. Л., Гавриленко О. А., Тітов Є. Б., Фоміна Л. О. Міжнародне публічне право. Міжнародний захист прав людини : посібник для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання / під ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Право, 2018. 292 с.
9. Шпакович О. М. Право міжнародних організацій : навчальний посібник. Київ : Фенікс, 2021. 132 с.

Додаткова:

1. Вайцеховська О. Р. Особливості та сучасні тенденції розвитку міжнародного правопорядку. *Право і суспільство*. 2018. № 6. С. 235-240. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2018/6_2018/part_1/42.pdf
2. Войціховський А. В., Бакумов О. С. Збройна агресія Російської Федерації проти України як загроза системі колективної безпеки. *Право і безпека*. 2023. № 1 (88). С. 134-145.
3. Дудко А. Г. Невизнані держави як вторинні суб'єкти міжнародного права. С. 54-56. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/5355/1/%D0%97%D0%91%D0%86%D0%A0%D0%9D%D0%98%D0%9A_p054-056.pdf

Тема № 6: Право міжнародних організацій

Семінарське заняття: Право міжнародних організацій

Навчальна мета заняття: сформулювати комплексне уявлення про право міжнародних організацій як галузі міжнародного права, з'ясувати місце і роль міжнародних організацій у міжнародних відносинах, розкрити їх юридичну природу.

Кількість годин – 2 год.

Навчальні питання:

1. Поняття, джерела права міжнародних організацій.
2. Юридична природа міжнародної організації, її ознаки і види.
3. Організація Об'єднаних Націй: Статут, цілі, принципи. Система органів ООН.
4. Регіональні міжнародні організації, їх характеристика та види.

Методичні вказівки

У межах даної теми потрібно розкрити функції, структуру, міжнародну правосуб'єктність і правові основи діяльності міжнародних організацій, дати класифікацію цих організацій, показати їх місце і роль у міжнародних відносинах.

Відповідаючи на перше питання слід зауважити, що міжнародні організації відіграють значну роль в міжнародних відносинах і в міжнародному праві. Вони ефективно сприяють гармонізації міжнародних відносин, ліквідації напруженості в них і врегулюванню конфліктів. Після визначення права міжнародних організацій необхідно розглянути джерела права міжнародних організацій, до яких відносяться статuti міжнародних організацій, інші міжнародні угоди, міжнародні звичаї, акти міжнародних організацій. При цьому увагу доцільно приділити Віденській конвенції про право договорів між державами й міжнародними організаціями або між міжнародними організаціями 1986 р., Віденській конвенції про представництво держав у їхніх відносинах з міжнародними організаціями універсального характеру 1975 р., Статуту Організації Об'єднаних Націй 1945 р., Конвенції про привілеї та імунітети ООН 1946 р., Конвенції про привілеї та імунітети спеціалізованих установ ООН 1947 р. тощо.

Розкриваючи друге питання слід зауважити, що міжнародна правосуб'єктність міжнародних організацій має похідний (вторинний) характер, оскільки міжнародні організації констатуються як суб'єкти міжнародного права на основі угод первинних суб'єктів – держав. Юридичною основою діяльності міжнародної організації є міждержавна угода (статут) або угоди (установчі акти), що представляють собою міжнародні договори. Особливу увагу потрібно приділити класифікації і основним ознакам, властивих будь-яким міжнародним організаціям: участь у них суверенних держав, договірна основа, наявність визначених цілей, система постійно діючих органів, володіння міжнародною правосуб'єктністю, відповідність міжнародному праву.

Третє питання присвячене вивченню діяльності Організації Об'єднаних Націй, що є універсальною міжнародною організацією з питань підтримки міжнародного миру і безпеки та розвитку співпраці між державами. Аналіз діяльності ООН не буде повним без розкриття правової природи цієї організації, її цілей (ст. 1 Статуту ООН) та принципів (ст. 2 Статуту ООН). Розглядаючи головні органи ООН і спеціалізовані установи ООН потрібно приділити увагу організаційній структурі, функціям та повноваженням. Необхідним є визначення ролі України в процесі створення ООН та участі в її діяльності.

Завершуючи розкриття теми слід зазначити, що у системі міжнародних об'єднань особливе місце належить регіональним організаціям. Питання про правомірність їх створення є особливо важливим, оскільки тепер Україна є членом таких регіональних організацій, як Рада Європи, ОБСЄ тощо. Крім того, стратегічною метою України є набуття членства в найвпливовіших європейських регіональних організаціях. Вивчаючи міжнародні регіональні організації потрібно дати їх характеристику і вказати на їх різновид.

Питання цільових виступів:

1. Історія становлення міжнародних організацій, їх роль у міжнародних відносинах.
2. Організаційно-правова структура міжнародних організацій.
3. Спеціалізовані органи ООН.

Теми для рефератів:

1. Міжнародні організації і державний суверенітет.
2. Міжнародні організації в межах європейського регіону.
3. Правосуб'єктність міжнародних неурядових організацій.
4. Правосуб'єктність міжнародних правоохоронних організацій.
5. ООН як універсальна міжнародна організація.

Література

Основна:

Нормативно-правові акти

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Висновок Конституційного суду України у справі за конституційним поданням Президента України про надання висновку щодо відповідності Конституції України Римського статуту Міжнародного кримінального суду : Висновок Конституційного суду України від 11.07.2001 № 3-в/2001 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003v710-01>.
3. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>.
4. Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй 1970 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_569.

5. Європейська соціальна хартія (переглянута) 1996 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062.
6. Загальна декларація прав людини 1945 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
7. Заключний акт Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_055.
8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
9. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043.
10. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042.
11. Регламент Європейського суду з прав людини // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_067.
12. Римський статут міжнародного кримінального суду // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588.
13. Статут міжнародної організації кримінальної поліції // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_142.
14. Статут Організації Об'єднаних Націй // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010.
15. Статут Ради Європи // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001.
16. Угода між Україною та Європейським поліцейським офісом про оперативне та стратегічне співробітництво 2016 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_001-16.
17. Угода про асоціацію між Україною, з однією сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони 2014 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.
18. Угода про співробітництво між Україною та Європейською організацією з питань юстиції 2016 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_024-16.

Підручники та навчальні посібники

1. Анакіна Т. М., Гавриленко О. А., Крістані Ф. Основи права Європейського Союзу : підручник / під ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Право, 2018. 456 с.
2. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право : підручник. Київ : Фенікс, 2018. 762 с.
3. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2020. 544 с.
4. Гавриленко О. А., Сироїд Т. Л., Новікова Л. В. Історія міжнародного права : хрестоматія-практикум. Харків : Видавництво ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. 676 с.
5. Мицик В. В., Буроменський М. В., Буткевич О. В. Міжнародне публічне право : підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 1. Основи теорії. 2019. 416 с.
6. Мицик В. В., Буроменський М. В., Гнатовський М. М. Міжнародне публічне право : підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 2. Основні галузі. 2018. 624 с.
7. Права людини у міжнародному праві: підручник / за заг. ред. канд. юрид. наук, доцента А. В. Войціховського; [Бакумов О. С., Варунц Л. Д., Войціховський А. В., Гудзь Т. І. та ін.] Харків : ООО «Планета-Принт», 2021. 404 с.
8. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право : підручник. Харків : Право, 2020. 648 с.
9. Шпакович О.М. Право міжнародних організацій : навчальний посібник. Київ : Фенікс, 2021. 132 с.

Додаткова:

1. Borko A., Nehodchenko V., Volobuieva O., Kharaberiush I., Lohvynenko Ye. Fighting against cybercrime: problems and prospects in Ukraine and the world. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*. 2019. Vol. 22, Special Issue 2. URL: <https://www.abacademies.org/articles/Fighting-against-cybercrime-problems-and-prospects-in-Ukraine-and-the-world-1544-0044-22-SI-2-352.pdf>
2. Voitsikhovskyi A., Bakumov O., Ustymenko O., Marchuk M.. The Legal Mechanisms of Ensuring Regional Cooperation in Combatting Crime Within the Framework of the Council of Europe: Experience of Ukraine. *The Central European Journal of International and Security Studies (CEJISS)*. 2019. Vol. 13. Issue 1. p. 138-160. URL: https://www.cejiss.org/the-legal-mechanisms-of-ensuring-regional-cooperation-in-combatting-crime-within-the-framework-of-the-council-of-europe-experience-of-ukraine?fbclid=IwAR2el_dNrQwU_U5YpDji0GJcS7iVdch4mX1j_nesgmMWgAIN9uopNjJsEhk
3. Voitsikhovskyi A., Bakumov O., Ustymenko O., Syroid T. The right of access to the internet as fundamental human right given the development of

global information society. *Law, State and Telecommunications Review. Revista de Direito, Estado e Telecomunicações*. 2021 (May). Vol. 13. n. 1, pp. 1-19. URL: <https://periodicos.unb.br/index.php/RDET/issue/view/2241>

4. Вайцеховська О. Р. Особливості та сучасні тенденції розвитку міжнародного правопорядку. *Право і суспільство*. 2018. № 6. С. 235-240. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2018/6_2018/part_1/42.pdf

5. Войціховський А. В. Кібербезпека як важлива складова системи захисту національної безпеки європейських країн. *Журнал східноєвропейського права*. 2018. № 53. С. 26-37. URL: http://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2018/07/voysikhovsky_53.pdf

6. Войціховський А. В. Кібербезпека як напрям євроатлантичної інтеграції України. *Право і безпека у контексті європейської та євроатлантичної інтеграції*: збір. статей та тез наук. повід. за матер. диск. Панел. II Харк. міжнар. юрид. форум. (28 верес. 2018 р.) / редкол.: Ю. Г. Барабаш, Т. М. Анакіна, Д. В. Аббакумова. Харків : Право, 2018. С. 42-48.

URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/4745/Kiberbezpeka%20yak%20napriam%20yevroatlantlychnoi%20intehratsii%20Ukrainy_%20%20Voitsikhovskyi%20_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y

7. Войціховський А.В., Бакумов О.С. Збройна агресія Російської Федерації проти України як загроза системі колективної безпеки. *Право і безпека*. 2023. № 1 (88). С. 134-145.

8. Фролова О. М. Роль ООН в системі міжнародної інформаційної безпеки. *Електронне видання Інституту міжнародних відносин «Міжнародні відносини. Серія: Політичні науки»*. 2018. № 18. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/3468

Тема № 7: Права людини у міжнародному праві

Семінарське заняття: Права людини у міжнародному праві

Навчальна мета заняття: сформуувати комплексне уявлення про права людини як одну з провідних галузей міжнародного права, охарактеризувати міжнародно-правовий механізм захисту прав людини.

Кількість годин – 2 год.

Навчальні питання:

1. Розвиток інституту прав людини в міжнародному праві.
2. Основні джерела міжнародного права прав людини.
3. Міжнародно-правовий захист прав людини.
4. Універсальні міжнародні міждержавні організації по захисту прав людини.
5. Регіональні міжнародні міждержавні організації по захисту прав людини.
6. Міжнародно-правове регулювання принципу гендерної рівності.

7. Законодавство України та міжнародні договори в галузі захисту прав людини. Міжнародні та внутрішньодержавні процедури по захисту прав людини.

Методичні вказівки

Розкриваючи дану тему, потрібно зазначити, що права людини це одна з провідних галузей сучасного міжнародного права, яка складається з принципів і норм, що закріплюють основні та похідні права людини, тим самим визначає стандарти демократії у міжнародній та внутрішньодержавній правових системах. Особливість міжнародного права сьогодні полягає у тому, що воно не тільки закріплює комплекс нормативних актів, що закріплюють права людини, а ще і гарантує їхнє дотримання і виконання. Іншими словами на сучасному етапі міждержавне співробітництво в галузі прав людини складається з трьох елементів: 1) розробка і прийняття універсальних стандартів з прав людини; 2) імплементація вказаних стандартів у національні правові системи та внутрішньодержавне забезпечення цих стандартів; 3) створення контролюючих міжнародних механізмів та процедур захисту прав людини.

Розглядаючи перше питання про розвиток інституту прав людини в міжнародному праві слід звернути увагу на такі аспекти: по-перше – спробувати визначити період виникнення власне галузі прав людини у міжнародному праві, для цього виділити основні етапи становлення цієї галузі та визначити соціально-культурні і правові чинники цього процесу; по-друге – вказати на основні етапи трансформації та розвитку галузі прав людини від моменту її виникнення до теперішнього часу, для цього згадати концепції визначення поколінь прав людини, а також розкрити зміст та сутність «Хартії (біль) прав людини» та дослідити історію її створення; по-третє – проаналізувати сучасний стан розвитку галузі прав людини та виділити сучасні тенденції цього процесу.

Визначаючи основні джерела прав людини як галузі міжнародного права необхідно звернути увагу на можливість класифікації цих джерел за різноманітними підставами (універсальні та партикулярні, загальні та спеціальні, багатосторонні та двосторонні тощо). Водночас варто проаналізувати зміст та юридичну природу таких джерел прав людини, як Загальна декларація прав людини 1948 р., Пакт про громадянські та політичні права 1966 р., Пакт про економічні, соціальні та культурні права 1966 р. та інші.

Відповідаючи на третє питання про міжнародно-правовий захист прав людини, потрібно визначитися з тим, що означає цей термін, з якими основоположними ідеями міжнародного права він пов'язаний, за рахунок чого здійснюється міжнародно-правовий захист прав людини. В межах цього питання необхідно розглянути міжнародно-правовий механізм захисту прав та свобод людини, визначити основні організаційно-правові форми реалізації цього механізму та вказати на їхні правові підстави.

Розкриваючи четверне і п'яте питання про механізм захисту прав людини на міжнародному рівні варто з'ясувати повноваження склад та процедуру функціонування як універсальних міжнародних міжурядових організацій по захисту прав людини (наприклад, Комісія ООН з прав людини, Комітет з прав людини, Комітет проти катувань та ін.), так і регіональних організацій і посадових осіб (наприклад, Європейський суд з прав людини, Європейський комітет по запобіганню катуванням та нелюдському чи принизливому поведженню або покаранню, Уповноважений ОБСЄ з прав людини тощо).

У межах шостого питання потрібно здійснити комплексний аналіз змісту принципу гендерної рівності, проаналізувати міжнародно-правове регулювання, існуючі форми та методи діяльності міжнародних організацій у сфері забезпечення принципу гендерної рівності, з'ясувати роль та місце принципу в сучасному міжнародному праві. Необхідним елементом відповіді є розкриття питання міжнародного контролю за виконанням конвенційних зобов'язань Україною у сфері дотримання принципу гендерної рівності.

Наприкінці розгляду теми необхідно проаналізувати законодавство України з точки зору його відповідності універсальним і регіональним міжнародно-правовим нормам щодо захисту прав людини. При цьому, слід звернути увагу на можливості, які мають громадяни України та особи без громадянства, що постійно і на законних підставах проживають на території нашої держави у сфері звернення до міжнародних органів та посадових осіб з метою захисту порушених їхніх прав. У якості додаткового завдання пропонується сформулювати та обґрунтувати шляхи подальшого вдосконалення національного законодавства України у сфері захисту прав та основних свобод людини і громадянина.

Питання цільових виступів:

1. Місце і роль Загальної декларації прав людини у механізмі захисту прав людини.
2. Імплементация міжнародних стандартів прав людини у національне законодавство України.
3. Європейський суд з прав людини як міжнародний механізм по захисту прав і свобод людини.
4. Міжнародно-правові стандарти забезпечення прав людини у правоохоронній діяльності.

Теми для рефератів:

1. Діяльність ООН у галузі захисту прав людини.
2. Міжнародні механізми забезпечення та захисту прав людини.
3. Міжнародно-правовий захист жінок.
4. Міжнародно-правовий захист дітей.
5. Міжнародно-правовий захист біженців.
6. Міжнародні стандарти діяльності поліції та права людини.

Література

Основна:

Нормативно-правові акти

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Висновок Конституційного суду України у справі за конституційним поданням Президента України про надання висновку щодо відповідності Конституції України Римського статуту Міжнародного кримінального суду : Висновок Конституційного суду України від 11.07.2001 № 3-в/2001 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003v710-01>.
3. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>.
4. Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй 1970 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_569.
5. Європейська соціальна хартія (переглянута) 1996 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062.
6. Загальна декларація прав людини 1945 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
7. Заключний акт Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_055.
8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
9. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043.
10. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042.
11. Регламент Європейського суду з прав людини // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_067.

12. Римський статут міжнародного кримінального суду // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588.

13. Статут міжнародної організації кримінальної поліції // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_142.

14. Статут Організації Об'єднаних Націй // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010.

15. Статут Ради Європи // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001.

16. Угода між Україною та Європейським поліцейським офісом про оперативне та стратегічне співробітництво 2016 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_001-16.

17. Угода про асоціацію між Україною, з однією сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони 2014 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

18. Угода про співробітництво між Україною та Європейською організацією з питань юстиції 2016 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_024-16.

Підручники та навчальні посібники

1. Алієв Р.В., Ануфрієв М.І., Бортняк В.А. Міжнародне гуманітарне право. Особливості застосування в умовах збройної агресії РФ проти України : підручник. Київ : Професіонал, 2023. 598 с.

2. Анакіна Т. М., Гавриленко О. А., Крістані Ф. Основи права Європейського Союзу : підручник / під ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Право, 2018. 456 с.

3. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право : підручник. Київ : Фенікс, 2018. 762 с.

4. Буткевич О. В. Історія міжнародного права : підручник. Київ : Ліра-Ка, 2018. 408 с.

5. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2020. 544 с.

6. Гавриленко О. А., Сироїд Т. Л., Новікова Л. В. Історія міжнародного права : хрестоматія-практикум. Харків : Видавництво ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. 676 с.

7. Малиновська Т. М., Шорохова Г. М. Міжнародні стандарти щодо захисту прав і свобод людини у діяльності Національної поліції : науково-методичні рекомендації. Харків : ХНУВС, 2016. 70 с.

8. Мицик В. В., Буроменський М. В., Буткевич О. В. Міжнародне публічне право : підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 1. Основи теорії. 2019. 416 с.

9. Мицик В. В., Буроменський М. В., Гнатовський М. М. Міжнародне публічне право : підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 2. Основні галузі. 2018. 624 с.

10. Права людини у міжнародному праві: підручник / за заг. ред. канд. юрид. наук, доцента А. В. Войціховського; [Бакумов О. С., Варунц Л. Д., Войціховський А. В., Гудзь Т. І. та ін.] Харків : ООО «Планета-Принт», 2021. 404 с.

11. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право : підручник. Харків : Право, 2020. 648 с.

12. Сироїд Т. Л., Гавриленко О. А., Тітов Є. Б., Фоміна Л. О. Міжнародне публічне право. Міжнародний захист прав людини : посібник для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання / під ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Право, 2018. 292 с.

13. Сироїд Т. Л., Фоміна Л. О. Міжнародний захист прав людини : навчальний посібник. Харків : Право, 2019. 310 с.

Додаткова:

1. Borko A., Nehodchenko V., Volobuieva O., Kharaberiush I., Lohvynenko Ye. Fighting against cybercrime: problems and prospects in Ukraine and the world. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*. 2019. Vol. 22, Special Issue 2. URL: <https://www.abacademies.org/articles/Fighting-against-cybercrime-problems-and-prospects-in-Ukraine-and-the-world-1544-0044-22-SI-2-352.pdf>

2. Voitsikhovskyi A., Bakumov O., Ustymenko O., Marchuk M.. The Legal Mechanisms of Ensuring Regional Cooperation in Combatting Crime Within the Framework of the Council of Europe: Experience of Ukraine. *The Central European Journal of International and Security Studies (CEJISS)*. 2019. Vol. 13. Issue 1. p. 138-160. URL: https://www.cejiss.org/the-legal-mechanisms-of-ensuring-regional-cooperation-in-combatting-crime-within-the-framework-of-the-council-of-europe-experience-of-ukraine?fbclid=IwAR2el_dNrQwU_U5YpDji0GJcS7iVdch4mX1j_nesgmMWgAIN9uopNjJsEhk

3. Voitsikhovskyi A., Bakumov O., Ustymenko O., Syroid T. The right of access to the internet as fundamental human right given the development of global information society. *Law, State and Telecommunications Review. Revista de Direito, Estado e Telecomunicações*. 2021. (May). Vol. 13. n. 1, pp. 1-19. URL: <https://periodicos.unb.br/index.php/RDET/issue/view/2241>

4. Задорожній О. В., Поєдинок О. Р. Від теорії міжнародного до практики захисту прав людини: монографія. Київ : Фенікс, 2018. 718 с.

5. Короткий Т. Р., Гнатовський М. М. Звичайні норми міжнародного гуманітарного права: довідник. Київ : Фенікс, 2017. 40 с.

Тема № 8: Міжнародне кримінальне право

Семінарське заняття: Міжнародне кримінальне право

Навчальна мета заняття: сформулювати комплексне уявлення про міжнародне кримінальне право як галузь міжнародного права, з'ясувати зміст ключових понять міжнародного кримінального права, визначити і охарактеризувати організаційно-правові форми протидії злочинності.

Кількість годин – 2 год.

Навчальні питання:

1. Міжнародні злочини та злочини міжнародного характеру: види та форми відповідальності за них.
2. Основні організаційно-правові форми боротьби з міжнародною злочинністю.
3. Міжнародний кримінальний суд: компетенція та порядок роботи.

Методичні вказівки

При вивченні даної теми слід мати на увазі, що питання визнання міжнародного кримінального права галуззю міжнародного права є дискусійним. Ті науковці, які не визнають наявності вказаної галузі віддають перевагу термінам «міжнародне співробітництво у боротьбі зі злочинністю», «міжнародна боротьба зі злочинністю», «міжнародне співробітництво у сфері кримінальної юстиції» тощо.

Для розуміння сутності міжнародного кримінального права важливо дослідити еволюцію цієї системи норм, її походження та джерела, стан розвитку на сьогодні та особливості у порівнянні з внутрішньодержавним кримінальним правом. Суттєве значення для характеристики принципів міжнародного кримінального права має ознайомлення з доповіддю Комісії міжнародного права ООН «Принципи міжнародного права, визнані Статутом Нюрнберзького трибуналу» 1950 р., Хартією прав людини, частиною 3 «Загальні принципи кримінального права» Римського Статуту Міжнародного кримінального суду 1998 р. та іншими міжнародно-правовими актами.

Слід мати на увазі, що у науці міжнародного права існують різні класифікації міжнародних злочинів. Характеризуючи сутність міжнародних злочинів (геноцид, воєнні злочини, злочини проти людяності, агресія, апартеїд, біоцид, екоцид) та злочинів міжнародного характеру (наркобізнес, фальшивомонетництво, контрабанда, рабство й торгівля людьми, тероризм, розповсюдження порнографії тощо) вкажіть на розмежувальні ознаки між ними.

Відповідь на друге питання повинна містити аналіз сучасного стану координації співпраці держав у боротьбі з міжнародною злочинністю на основі міжнародних договорів та в рамках міжнародних організацій як універсального, так і регіонального характеру. Особливу увагу необхідно приділити Міжнародній організації кримінальної поліції (Інтерпол) та Європейському поліцейському відомству (Європол).

Інститут видачі злочинців (екстрадиція) є одним з найстаріших у міжнародному праві. Питання видачі осіб регулюються як внутрішнім правом держав, так й міжнародними угодами. Відповідаючи на питання зверніть увагу на поняття «видача», на підстави видачі та підстави для відмови (імперативні та факультативні) у видачі, процедуру затримання особи та передачу особи.

У четвертому питанні необхідно охарактеризувати правові засади діяльності, внутрішню структуру, правила процедури і доказування, привілеї та імунітети Міжнародного кримінального суду.

Питання цільових виступів:

1. Особливості здійснення міжнародного співробітництва у боротьбі зі злочинністю на сучасному етапі.
2. Роль Конгресів ООН по запобіганню злочинності і поводженню з правопорушниками в розвитку міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю.
3. Співвідношення положень Статуту Міжнародного кримінального суду та кримінально-процесуального законодавства України.

Теми для рефератів:

1. Форми міжнародного співробітництва у боротьбі зі злочинністю.
2. Співробітництво України з Інтерполом у галузі протидії злочинності.
3. Європол як центр регіонального співробітництва у боротьбі зі злочинністю.

Література

Основна:

Нормативно-правові акти

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Висновок Конституційного суду України у справі за конституційним поданням Президента України про надання висновку щодо відповідності Конституції України Римського статуту Міжнародного кримінального суду : Висновок Конституційного суду України від 11.07.2001 № 3-в/2001 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003v710-01>.
3. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>.
4. Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй 1970 р. // База даних

«Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_569.

5. Європейська соціальна хартія (переглянута) 1996 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062.

6. Загальна декларація прав людини 1945 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015.

7. Заключний акт Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_055.

8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

9. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043.

10. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042.

11. Регламент Європейського суду з прав людини // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_067.

12. Римський статут міжнародного кримінального суду // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588.

13. Статут міжнародної організації кримінальної поліції // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_142.

14. Статут Організації Об'єднаних Націй // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010.

15. Статут Ради Європи // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001.

16. Угода між Україною та Європейським поліцейським офісом про оперативне та стратегічне співробітництво 2016 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_001-16.

17. Угода про асоціацію між Україною, з однією сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони 2014 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

18. Угода про співробітництво між Україною та Європейською організацією з питань юстиції 2016 р. // База даних «Законодавство

Підручники та навчальні посібники

1. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2020. 544 с.
2. Камінська Н., Щербань Є. Імплементція Римського статуту Міжнародного кримінального суду : досвід зарубіжних держав та України : монографія. Київ-Одеса : Фенікс, 2021. 214 с.
3. Мицик В. В., Буроменський М. В., Буткевич О. В. Міжнародне публічне право : підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 1. Основи теорії. 2019. 416 с.
4. Мицик В. В., Буроменський М. В., Гнатовський М. М. Міжнародне публічне право : підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 2. Основні галузі. 2018. 624 с.
5. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право : підручник. Харків : Право, 2020. 648 с.

Додаткова:

1. Borko A., Nehodchenko V., Volobuieva O., Kharaberiush I., Lohvynenko Ye. Fighting against cybercrime: problems and prospects in Ukraine and the world. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*. 2019. Vol. 22, Special Issue 2. URL: <https://www.abacademies.org/articles/Fighting-against-cybercrime-problems-and-prospects-in-Ukraine-and-the-world-1544-0044-22-SI-2-352.pdf>
2. Voitsikhovskyi A., Bakumov O., Ustymenko O., Marchuk M.. The Legal Mechanisms of Ensuring Regional Cooperation in Combatting Crime Within the Framework of the Council of Europe: Experience of Ukraine. *The Central European Journal of International and Security Studies (CEJISS)*. 2019. Vol. 13. Issue 1. p. 138-160. URL: https://www.cejiss.org/the-legal-mechanisms-of-ensuring-regional-cooperation-in-combatting-crime-within-the-framework-of-the-council-of-europe-experience-of-ukraine?fbclid=IwAR2el_dNrQwU_U5YpDji0GJcS7iVdch4mX1j_nesgmMWgAIN9uopNjJsEhk
3. Адрейченко С. С., Зелінська Н. А., Дрьоміна-Волок Н. В., Коваль Д. О. Теорія та практика міжнародного кримінального права. Одеса: Фенікс, 2017. 582 с.
4. Базов О. Деякі питання щодо визначення злочину агресії в міжнародному кримінальному праві. *Публічне право*. 2018. № 1 (29). С. 123-133. URL: <https://www.publichne-pravo.com.ua/files/29/15.pdf>
5. Веремієнко С. В. Напрямки та форми міжнародного співробітництва у боротьбі зі злочинністю. *Право і суспільство*. 2019. Вип. 2 (2). С. 229-233. URL: http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2019/2_2019/part_2/42.pdf

6. Войціховський А. В. Особливості договірно-правового регулювання співробітництва держав у сфері протидії злочинності на двосторонньому рівні. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2017. Вип. 2 (77). С. 56-63.

URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/2100/osobli_vosti_dogovirno_pravogo_regulyuvannya_spivrobitnictva_derzhav_u_sferi_prot_idiyi_zlochinnosti_na_dvostoronn_omu_rivni.pdf?sequence=2&isAllowed=y

7. Гоар В. Г. Взаємодія міжнародного права прав людини, міжнародного гуманітарного та кримінального права в питанні забезпечення права на здоров'я під час збройних конфліктів. *Часопис Київського університету права. Правова система України й міжнародне право, порівняльне правознавство*. 2019. № 2. С. 232-237. DOI: 10.36695/2219-5521.2.2019.40. URL: <https://chasprava.com.ua>

8. Крушніцька О. В. Розмежування поняття правової допомоги. *Часопис Київського університету права. Правова система України й міжнародне право, порівняльне правознавство*. 2019. № 4. С. 98-102. DOI: 10.36695/2219-5521.4.2019.15. URL: <https://chasprava.com.ua>

9. Поплавський А. Проблеми державного регулювання діяльності міжнародного співробітництва у боротьбі зі організованою злочинністю. *Аспекти публічного права*. 2019. Вип. 7 (1-2). С. 5-13. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=aplup_2019_7_1-2_3

10. Попко В.В. Органи міжнародного кримінального правосуддя: множинність інституційних моделей. *Часопис Київського університету права. Правова система України й міжнародне право, порівняльне правознавство*. 2021 (1). С. 304-311. DOI: 10.36695/2219-5521.1.2021.60. URL: <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/article/download/682/646>

Тема № 9: Право збройних конфліктів

Семінарське заняття: Право збройних конфліктів

Навчальна мета заняття: сформулювати комплексне уявлення про право збройних конфліктів як галузь міжнародного права, з'ясувати зміст ключових понять права збройних конфліктів.

Кількість годин – 2 год.

Навчальні питання:

1. Джерела права, що діє в умовах збройних конфліктів.
2. Правові наслідки початку збройних конфліктів.
3. Статус поранених та хворих осіб, які зазнали корабельну аварію.
4. Правовий режим військовополонених. Найманці. Військові злочини.
5. Розпізнавальні знаки цивільної оборони, культурних цінностей, медичних установ, небезпечних об'єктів.

6. Неміжнародні військові конфлікти.
7. Закінчення стану війни, його правові наслідки.

Методичні вказівки

Розкриваючи дану тему насамперед необхідно відмітити, що конфліктні ситуації із застосуванням зброї (незалежно від того чи називають їх війною, чи ні), нажаль, досі є частиною міжнародних відносин. До таких конфліктних ситуацій застосовують термін «збройний конфлікт», а сукупність норм міжнародного права, що стосуються цих ситуацій називають правом збройних конфліктів, або правом, що діє в умовах збройних конфліктів.

Розкриваючи перше питання про джерела права, що діє в умовах збройних конфліктів слід, перш за все, засвоїти, що вони складаються з двох великих груп, які регулюють відносини у двох відносно самостійних напрямках. Перший напрям – полягає у регламентації прав та обов'язків сторін конфлікту у сфері вибору засобів проведення військових операцій (так зване «Гаазьке право»). Другий напрям – полягає в захисті інтересів осіб, які не беруть безпосередньої участі у бойових діях (так зване «Женевське право»).

Розглядаючи друге питання про правові наслідки початку збройних конфліктів, перш за все, потрібно визначитися зі змістом терміну «збройний конфлікт», за допомогою низки критеріїв, навчитися розрізняти міжнародні збройні конфлікти та збройні конфлікти неміжнародного характеру. Відповідаючи на це питання потрібно пояснити, яким чином початок війни відображається на зовнішніх зносинах між державами учасниками збройного конфлікту, що відбувається із власністю держави-супротивника та її громадянами, а також які зміни відбуваються у правовому полі взаємодії конфліктуючих сторін.

Розкриваючи третє питання про статус поранених та хворих осіб, які зазнали корабельну аварію слід з'ясувати чим саме визначається статус цих осіб. Визначивши загальні особливості статусу зазначеної категорії осіб потрібно вказати на конкретні міжнародно-правові акти, що визначають їхній обсяг прав, свобод та обов'язків. При цьому, необхідно відмітити якими правами та обов'язками по відношенню до поранених та хворих осіб, які зазнали корабельну аварію, наділені представники воюючих сторін та нейтральних держав.

Розглядаючи правовий режим військовополонених необхідно відзначити міжнародно-правові акти, що визначають обсяг їхніх прав, свобод та обов'язків і правила поведінки з ними з боку їхніх утримувачів та нейтральних сторін. У межах цього питання варто дати визначення терміну «найманець» і вказати, хто з учасників збройних конфліктів підпадає під це визначення, яке місце такі особи займають серед учасників збройних конфліктів. Крім того, потрібно дати визначення терміну «військові злочини» і надати перелік таких злочинів.

Відповідаючи на п'яте питання щодо розпізнавальних знаків цивільної оборони, культурних цінностей, медичних установ та небезпечних об'єктів, слід, перш за все, надати визначення термінів «цивільна оборона», «культурні цінності», «медичні установи», «небезпечні об'єкти» згідно із міжнародно-правовими нормами і з'ясувати правила їхнього використання. Наступним кроком буде відображення конкретних розпізнавальних знаків (якщо немає можливості намалювати, то можна надати детальний словесний опис).

Розкриваючи шосте питання про неміжнародні військові конфлікти необхідно вказати на притаманні риси, що відрізняють їх від міжнародних; назвати форми таких конфліктів, їхні можливі сторони, а також міжнародно-правові акти, що регламентують дії сторін у неміжнародних збройних конфліктах.

Відповідаючи на сьоме питання про закінчення стану війни та його правові наслідки доцільно перш за все визначити відмінності між закінченням стану війни та закінченням військових дій. При цьому, потрібно визначити форми закінчення військових дій та навести приклади традиційних і нетрадиційних форм закінчення війни.

Питання цільових виступів:

1. Міжнародно-правовий захист цивільного населення в період збройних конфліктів.
2. Міжнародно-правовий захист військовополонених.
3. Відповідальність за порушення законів і звичаїв війни за міжнародним правом.

Теми для рефератів:

1. Міжнародно-правовий статус учасників збройних конфліктів.
2. Закони і звичаї ведення збройних конфліктів.
3. Захист культурних цінностей в період збройних конфліктів.
4. Міжнародно-правовий захист жертв війни.
5. Правовий режим воєнної окупації.

Література

Основна:

Нормативно-правові акти

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Висновок Конституційного суду України у справі за конституційним поданням Президента України про надання висновку щодо відповідності Конституції України Римського статуту Міжнародного кримінального суду : Висновок Конституційного суду України від 11.07.2001 № 3-в/2001 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003v710-01>.

3. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>.
4. Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй 1970 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_569.
5. Європейська соціальна хартія (переглянута) 1996 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062.
6. Загальна декларація прав людини 1945 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
7. Заключний акт Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_055.
8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
9. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043.
10. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042.
11. Регламент Європейського суду з прав людини // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_067.
12. Римський статут міжнародного кримінального суду // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588.
13. Статут міжнародної організації кримінальної поліції // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_142.
14. Статут Організації Об'єднаних Націй // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010.
15. Статут Ради Європи // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001.
16. Угода між Україною та Європейським поліцейським офісом про оперативне та стратегічне співробітництво 2016 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_001-16.

17. Угода про асоціацію між Україною, з однією сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони 2014 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

18. Угода про співробітництво між Україною та Європейською організацією з питань юстиції 2016 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_024-16.

Підручники та навчальні посібники

1. Алієв Р.В., Ануфрієв М.І., Бортняк В.А. Міжнародне гуманітарне право. Особливості застосування в умовах збройної агресії РФ проти України : підручник. Київ : Професіонал, 2023. 598 с.

2. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право : підручник. Київ : Фенікс, 2018. 762 с.

3. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2020. 544 с.

4. Мицик В. В., Буроменський М. В., Буткевич О. В. Міжнародне публічне право : підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 1. Основи теорії. 2019. 416 с.

5. Мицик В. В., Буроменський М. В., Гнатовський М. М. Міжнародне публічне право : підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 2. Основні галузі. 2018. 624 с.

6. Права людини у міжнародному праві: підручник / за заг. ред. канд. юрид. наук, доцента А. В. Войціховського; [Бакумов О. С., Варунц Л. Д., Войціховський А. В., Гудзь Т. І. та ін.] Харків : ООО «Планета-Принт», 2021. 404 с.

7. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право : підручник. Харків : Право, 2020. 648 с.

Додаткова:

1. Вайцеховська О. Р. Особливості та сучасні тенденції розвитку міжнародного правопорядку. *Право і суспільство*. 2018. № 6. С. 235-240. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2018/6_2018/part_1/42.pdf

2. Гоар В. Г. Взаємодія міжнародного права прав людини, міжнародного гуманітарного та кримінального права в питанні забезпечення права на здоров'я під час збройних конфліктів. *Часопис Київського університету права. Правова система України й міжнародне право, порівняльне правознавство*. 2019. № 2. С. 232-237. DOI: 10.36695/2219-5521.2.2019.40. URL: <https://chasprava.com.ua>

3. Короткий Т. Р., Гнатовський М. М. Звичайні норми міжнародного гуманітарного права: довідник. Київ : Фенікс, 2017. 40 с.

Тема № 10. Міжнародне співробітництво у протидії злочинності

Семінарське заняття: Міжнародне співробітництво у протидії злочинності

Навчальна мета заняття: сформувати цілісне уявлення про сутність і особливості здійснення міжнародного співробітництва у протидії злочинності, передумови налагодження і етапи розвитку зазначеного співробітництва держав; засвоєння комплексу знань про напрямки, принципи і організаційно-правові форми здійснення міжнародного співробітництва у протидії злочинності; з'ясувати роль і місце міжнародного співробітництва у протидії злочинності у справі підтримання міжнародного правопорядку.

Час проведення – 2 год.

Навчальні питання:

1. Поняття і сутність міжнародного співробітництва у протидії злочинності.
2. Принципи міжнародного співробітництва у протидії злочинності.
3. Організаційно-правові форми міжнародного співробітництва у протидії злочинності.

Методичні вказівки

У межах даної теми потрібно дати загальну характеристику міжнародного співробітництва у протидії злочинності, розкрити його сутність, напрямки і особливості здійснення в сучасних умовах.

Приступаючи до висвітлення першого питання, слід відмітити, що жодна держава світу незалежно від рівня її розвитку не має імунітету проти злочинності. Величезні ресурси злочинців і злочинних угруповань роблять боротьбу правоохоронних органів з цим злочином нерівномірною. Навіть в тих випадках, коли злочини мають місце в межах національних кордонів, існують стимули для міжнародного співробітництва в боротьбі з ними. Без уніфікації у визначеній мірі національних кримінально-процесуальних норм різних держав, що регламентують процес розслідування і оперативно-розшукову діяльність, без об'єднання і координації зусиль правоохоронних органів багатьох держав світу подолати це соціальне зло неможливо. Тому, найважливішим елементом ефективної протидії злочинності, що набуває останнім часом усе більш глобального характеру, є міжнародне співробітництво. Завершуючи відповідь на перше питання, потрібно розкрити сутність міжнародного співробітництва у протидії злочинності і визначити основні напрямки його здійснення.

При відповіді на друге питання слід відзначити, що міжнародне співробітництво у протидії злочинності накладає на держави, що приймають участь у цій діяльності, певні зобов'язання. В першу чергу ці зобов'язання полягають у необхідності дотримуватися визначених принципів, які поділяються на два різновиди – основні (загальні) та спеціальні (галузеві). Потрібно розкрити сутність основних (загальних) принципів (суверенна рівність держав; невтручання у внутрішні справи;

повага прав людини і основних свобод; сумлінне виконання міжнародних зобов'язань) і спеціальних (галузевих) принципів (невідворотність покарання, гуманність, ефективність, швидке реагування), відобразити їхню роль у здійсненні міжнародного співробітництва у протидії злочинності, а також вказати міжнародно-правові документи, в яких вони закріплюються.

Розкриваючи третє питання, в першу чергу, потрібно розмежувати два механізми регулювання міжнародного співробітництва держав у протидії злочинності: договірно-правовий (або конвенційний) і організаційний (інституційний), в рамках міжнародних організацій. Договірно-правовий механізм включає: міжнародні угоди, конвенції і договори, які зобов'язують держави вживати заходи для протидії злочину. Виникнення міжнародних правоохоронних організацій є відгуком на потребу держав у постійних формах узгодження і координації спільних зусиль у визначеній галузі і заданих межах. Між двома названими механізмами співробітництва держав існує постійна взаємодія.

Питання цільових виступів:

1. Організаційна (інституційна) форма міжнародного співробітництва у протидії злочинності.
2. Договірно-правова (конвенційна) форма міжнародного співробітництва у протидії злочинності.
3. Двосторонні договори як правова основа міжнародного співробітництва держав у справі протидії злочинності.

Теми рефератів:

1. Становлення і основні етапи розвитку міжнародного співробітництва у протидії злочинності.
2. Суб'єкти міжнародного співробітництва у протидії злочинності.

Література

Основна:

Нормативно-правові акти

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Висновок Конституційного суду України у справі за конституційним поданням Президента України про надання висновку щодо відповідності Конституції України Римського статуту Міжнародного кримінального суду : Висновок Конституційного суду України від 11.07.2001 № 3-в/2001 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003v710-01>.
3. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» // База даних «Законодавство

- України» / Верховна Рада України.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>.
4. Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй 1970 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_569.
5. Європейська соціальна хартія (переглянута) 1996 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062.
6. Загальна декларація прав людини 1945 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
7. Заключний акт Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_055.
8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
9. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043.
10. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042.
11. Регламент Європейського суду з прав людини // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_067.
12. Римський статут міжнародного кримінального суду // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588.
13. Статут міжнародної організації кримінальної поліції // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_142.
14. Статут Організації Об'єднаних Націй // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010.
15. Статут Ради Європи // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001.
16. Угода між Україною та Європейським поліцейським офісом про оперативне та стратегічне співробітництво 2016 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_001-16.
17. Угода про асоціацію між Україною, з однією сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і

їхніми державами-членами, з іншої сторони 2014 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

18. Угода про співробітництво між Україною та Європейською організацією з питань юстиції 2016 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_024-16.

Підручники та навчальні посібники:

1. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право : підручник. Київ : Фенікс, 2018. 762 с.

2. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2020. 544 с.

3. Камінська Н., Щербань Є. Імплементация Римського статуту Міжнародного кримінального суду : досвід зарубіжних держав та України : монографія. Київ-Одеса : Фенікс, 2021. 214 с.

4. Малиновська Т. М., Шорохова Г. М. Міжнародні стандарти щодо захисту прав і свобод людини у діяльності Національної поліції : науково-методичні рекомендації. Харків : ХНУВС, 2016. 70 с.

5. Мицик В. В., Буроменський М. В., Буткевич О. В. Міжнародне публічне право : підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 1. Основи теорії. 2019. 416 с.

6. Мицик В. В., Буроменський М. В., Гнатовський М. М. Міжнародне публічне право : підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 2. Основні галузі. 2018. 624 с.

7. Права людини у міжнародному праві: підручник / за заг. ред. канд. юрид. наук, доцента А. В. Войціховського; [Бакумов О. С., Варунц Л. Д., Войціховський А. В., Гудзь Т. І. та ін.] Харків : ООО «Планета-Принт», 2021. 404 с.

8. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право : підручник. Харків : Право, 2020. 648 с.

Додаткова:

1. Borko A., Nehodchenko V., Volobuieva O., Kharaberiush I., Lohvynenko Ye. Fighting against cybercrime: problems and prospects in Ukraine and the world. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*. 2019. Vol. 22, Special Issue 2. URL: <https://www.abacademies.org/articles/Fighting-against-cybercrime-problems-and-prospects-in-Ukraine-and-the-world-1544-0044-22-SI-2-352.pdf>

2. Voitsikhovskyi A., Bakumov O., Ustymenko O., Marchuk M.. The Legal Mechanisms of Ensuring Regional Cooperation in Combatting Crime Within the Framework of the Council of Europe: Experience of Ukraine. *The Central European Journal of International and Security Studies (CEJISS)*. 2019. Vol. 13. Issue 1. p. 138-160. URL: <https://www.cejiss.org/the-legal-mechanisms-of-ensuring-regional-cooperation-in-combatting-crime-within-the->

framework-of-the-council-of-europe-experience-of-ukraine?fbclid=IwAR2el_dNrQwU_U5YpDji0GJcS7iVdch4mX1j_nesgmMWgAIN9uopNjJsEhk

3. Адрейченко С. С., Зелінська Н. А., Дрьоміна-Волок Н. В., Коваль Д. О. Теорія та практика міжнародного кримінального права. Одеса: Фенікс, 2017. 582 с.

4. Базов О. Деякі питання щодо визначення злочину агресії в міжнародному кримінальному праві. *Публічне право*. 2018. № 1 (29). С. 123-133. URL: <https://www.publichne-pravo.com.ua/files/29/15.pdf>

5. Веремієнко С. В. Напрямки та форми міжнародного співробітництва у боротьбі зі злочинністю. *Право і суспільство*. 2019. Вип. 2 (2). С. 229-233. URL: http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2019/2_2019/part_2/42.pdf

6. Войціховський А. В. Особливості договірно-правового регулювання співробітництва держав у сфері протидії злочинності на двосторонньому рівні. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2017. Вип. 2 (77). С. 56-63. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/2100/osoblivosti_dogovirno_pravogo_regulyuvannya_spivrobotnictva_derzhav_u_sferi_protidii_zlochinnosti_na_dvostoronn_omu_rivni.pdf?sequence=2&isAllowed=y

7. Гоар В. Г. Взаємодія міжнародного права прав людини, міжнародного гуманітарного та кримінального права в питанні забезпечення права на здоров'я під час збройних конфліктів. *Часопис Київського університету права. Правова система України й міжнародне право, порівняльне правознавство*. 2019. № 2. С. 232-237. DOI: 10.36695/2219-5521.2.2019.40. URL: <https://chasprava.com.ua>

8. Крушніцька О. В. Розмежування поняття правової допомоги. *Часопис Київського університету права. Правова система України й міжнародне право, порівняльне правознавство*. 2019. № 4. С. 98-102. DOI: 10.36695/2219-5521.4.2019.15. URL: <https://chasprava.com.ua>

9. Поплавський А. Проблеми державного регулювання діяльності міжнародного співробітництва у боротьбі зі організованою злочинністю. *Аспекти публічного права*. 2019. Вип. 7 (1-2). С. 5-13. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=aplup_2019_7_1-2_3

10. Попко В.В. Органи міжнародного кримінального правосуддя: множинність інституційних моделей. *Часопис Київського університету права. Правова система України й міжнародне право, порівняльне правознавство*. 2021 (1). С. 304-311. DOI: 10.36695/2219-5521.1.2021.60. URL: <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/article/download/682/646>

Тема 11: Діяльність Інтерполу та Європолу у протидії злочинності

Семінарське заняття: Діяльність Інтерполу та Європолу у протидії злочинності

Навчальна мета заняття: сформулювати цілісне уявлення про діяльність Інтерполу та Європолу як міжнародних правоохоронних організацій; засвоєння комплексу знань про основні напрями діяльності цих міжнародних організацій; визначити основні форми і види співробітництва правоохоронних органів України з Інтерполом та Європолом.

Час проведення – 2 год.

Навчальні питання:

1. Передумови створення і основні завдання Інтерполу.
2. Структура Інтерполу.
3. Діяльність НЦБ Інтерполу в Україні.
4. Передумови створення і етапи розвитку Європолу.
5. Злочини, що підпадають під юрисдикцію Європолу.
6. Основні завдання і організаційні форми діяльності Європолу.
7. Центральне бюро як регіональний представник Європолу.

Методичні рекомендації:

Важливу роль серед усіх діючих міжнародних об'єднань національних поліцейських систем займає Міжнародна організація кримінальної поліції (Інтерпол). Це механізм і посередник у практичній співпраці служб кримінальної поліції різних держав в їх буденній роботі як над розкриттям конкретного злочину, так і в координації спільних заходів щодо протидії злочинності.

Розкриваючи структуру Міжнародної організації кримінальної поліції потрібно вказати на його склад (Генеральна Асамблея, Виконавчий комітет, Генеральний секретаріат, Національне центральне бюро і радники), повноваження і напрями діяльності Організації (координація співробітництва держав, формування інформаційної системи, проведення міжнародних конференцій, узагальнення досвіду роботи національних органів поліції тощо). Цілі, завдання, права і обов'язки членів Інтерполу, структура і функції органів, бюджетні джерела, засади відносин з іншими організаціями юридично визначені та закріплені в Статуті організації.

Для успішної взаємодії поліцейські служби держав-членів Інтерполу створюють національні центральні бюро, що є центрами міжнародного співробітництва держав у протидії злочинності, опорними пунктами Інтерполу на місцях. Розкриваючи роль НЦБ Інтерполу у справі підтримання міжнародного правопорядку потрібно вказати на регіональну структуру і основні завдання НЦБ Інтерполу в Україні.

Однією з перших ознак розбудови нової європейської системи внутрішньої безпеки стало заснування регіональної міждержавної організації - Європейського поліцейського відомства (Європолу) з метою покращення діяльності і співробітництва між компетентними органами

держав-членів ЄС у галузі протидії найбільш небезпечним видам транснаціональної злочинності.

Вказуючи на основні завдання Європолу потрібно більш детально розкрити форми взаємодія національних правоохоронних органів держав-членів ЄС (обмін поліцейською інформацією, оцінка криміногенної ситуації на континенті, надання технічної підтримки, експертного сприяння національним органам кримінального переслідування). Слід відзначити, що Європейське поліцейське відомство забезпечує взаємодію правоохоронних органів держав-членів й у сфері кримінальної розвідки.

Розкриваючи положення про те, що для здійснення повноцінного співробітництва в рамках Європолу кожна країна-член ЄС повинна визначити в якості національного бюро окрему службу потрібно вказати на основні завдання цих підрозділів.

Питання цільових виступів:

1. Інтерпол як центр міжнародного співробітництва держав у боротьбі зі злочинністю.
2. Місце і роль Європолу у системі міжнародних правоохоронних організацій.

Теми рефератів:

1. Міжнародна правоохоронна діяльність міжнародної організації кримінальної поліції (Інтерпол).
2. Функції і основні завдання Інтерполу.
3. Передумови створення і етапи розвитку Європолу.
4. Основні функції і завдання Європолу.
5. Міжнародне співробітництво у боротьбі зі злочинністю в рамках Європолу.

Література

Основна:

Нормативно-правові акти

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

2. Висновок Конституційного суду України у справі за конституційним поданням Президента України про надання висновку щодо відповідності Конституції України Римського статуту Міжнародного кримінального суду : Висновок Конституційного суду України від 11.07.2001 № 3-в/2001 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003v710-01>.

3. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>.

4. Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй 1970 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_569.
5. Європейська соціальна хартія (переглянута) 1996 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062.
6. Загальна декларація прав людини 1945 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
7. Заключний акт Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_055.
8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
9. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043.
10. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042.
11. Регламент Європейського суду з прав людини // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_067.
12. Римський статут міжнародного кримінального суду // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588.
13. Статут міжнародної організації кримінальної поліції // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_142.
14. Статут Організації Об'єднаних Націй // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010.
15. Статут Ради Європи // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001.
16. Угода між Україною та Європейським поліцейським офісом про оперативне та стратегічне співробітництво 2016 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_001-16.
17. Угода про асоціацію між Україною, з однією сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони 2014 р. // База даних

«Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

18. Угода про співробітництво між Україною та Європейською організацією з питань юстиції 2016 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_024-16.

Підручники та навчальні посібники

1. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право : підручник. Київ : Фенікс, 2018. 762 с.

2. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2020. 544 с.

3. Мицик В. В., Буроменський М. В., Буткевич О. В. Міжнародне публічне право : підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 1. Основи теорії. 2019. 416 с.

4. Мицик В. В., Буроменський М. В., Гнатовський М. М. Міжнародне публічне право : підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 2. Основні галузі. 2018. 624 с.

5. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право : підручник. Харків : Право, 2020. 648 с.

Додаткова:

1. Веремієнко С. В. Напрямки та форми міжнародного співробітництва у боротьбі зі злочинністю. *Право і суспільство*. 2019. Вип. 2 (2). С. 229-233.

URL: http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2019/2_2019/part_2/42.pdf

2. Калайда Б. І. Розвиток міжнародного співробітництва Національної поліції України в умовах активізації євроінтеграційних процесів. *Юридичний бюлетень*. 2018. Вип. 18. С. 304-309.
URL: http://www.lawbulletin.oduvs.od.ua/archive/2018/8_2018/46.pdf

3. Крушніцька О. В. Розмежування поняття правової допомоги. *Часопис Київського університету права. Правова система України й міжнародне право, порівняльне правознавство*. 2019. № 4. С. 98-102. DOI: 10.36695/2219-5521.4.2019.15. URL: <https://chasprava.com.ua>

4. Поплавський А. Проблеми державного регулювання діяльності міжнародного співробітництва у боротьбі зі організованою злочинністю. *Аспекти публічного права*. 2019. Вип. 7 (1-2). С. 5-13.
URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&_S21P03=FILA=&_S21STR=aplup_2019_7_1-2_3

Тема 12: Правова допомога у кримінальних справах як вид міжнародного співробітництва у протидії злочинності

Семінарське заняття: Правова допомога у кримінальних справах як вид міжнародного співробітництва у протидії злочинності

Навчальна мета заняття: сформувати теоретичні знання про сутність і принципи надання взаємної правової допомоги; визначити основні її види у сфері кримінального провадження; з'ясувати правові підстави надання взаємної правової допомоги, у тому числі за участю України.

Час проведення – 2 год.

Навчальні питання:

1. Правова допомога у кримінальних справах: сутність і принципи її надання.
2. Міжнародно-правова основа надання правової допомоги у кримінальних справах.
3. Україна як суб'єкт взаємної правової допомоги у кримінальних справах.

Методичні рекомендації:

У межах даної теми необхідно розкрити сутність і особливості надання взаємної правової допомоги у кримінальних справах, а також з'ясувати роль взаємної правової допомоги як різновиду міжнародного співробітництва у протидії злочинності.

Розкриваючи перше питання, насамперед потрібно зазначити, що під правовою допомогою слід розуміти передбачену міжнародними документами систему процесуальних, організаційно-правових заходів, механізмів, принципів, способів, методів, інститутів, що застосовується в ході реалізації як міжнародного, так і національного права держав з метою вирішення на міжнародному рівні справ, пов'язаних із суспільно-небезпечними діяннями, та будь-яких інших дій, що стосуються цих справ, при одночасному застосуванню і посиленні на норми національного права держав, які перебувають у відносинах правового співробітництва в кримінальних справах та міжнародного права, на підставі домовленості або взаємності. У своїй діяльності по наданню взаємної правової допомоги держави повинні керуватися певними принципами, що закріплюються у міжнародних договорах про надання правової допомоги. У межах відповіді необхідно вказати на ці принципи міжнародного співробітництва по наданню міжнародно-правової допомоги у кримінальних справах і розкрити їхній зміст.

Опрацьовуючи друге питання, слід зазначити, що з метою сприяння розвитку міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю державам пропонується укладати якомога з більшим числом учасників міжнародні договори про взаємну правову допомогу у кримінальних справах. З цією метою у 1990 р. Генеральна Асамблея ООН схвалила Типовий договір про взаємну допомогу у кримінальних справах, в якому була приділена увага підставам відмови в наданні правової допомоги, змісту і виконанню запиту, збереженню таємниці, отриманню документів

та ін. У цьому ж році Генеральна Асамблея ООН схвалила Типовий договір про передачу кримінального переслідування. Зазначені міжнародно-правові документи направлені на встановлення і розширення двосторонніх і багатосторонніх процедур надання взаємної допомоги у кримінальних справах. Окрім зазначених документів необхідно також проаналізувати міжнародно-правові документи, що регламентують процедуру надання взаємної правової допомоги (Європейську конвенцію про видачу правопорушників 1957 р., Європейську конвенцію про взаємну допомогу у кримінальних справах 1959 р., Європейську конвенцію про передачу провадження у кримінальних справах 1972 р. тощо).

Приступаючи до висвітлення третього питання, потрібно звернути увагу на те, що Україна як член світової спільноти стала учасницею багатосторонніх міжнародних угод, які сприяють зміцненню взаємодії правоохоронних органів у наданні правової допомоги у кримінальних справах. Необхідно згадати і проаналізувати Конвенцію про правову допомогу і правові відносини в цивільних, сімейних і кримінальних справах від 1993 р. Крім того, необхідно охарактеризувати основні положення міжнародних конвенцій, які набули чинності для України у сфері надання міжнародно-правової допомоги (Європейська конвенція про видачу правопорушників 1957 р., Європейська конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах 1959 року, Європейська конвенція про нагляд за умовно засудженими або умовно звільненими особами 1964 р., Європейська конвенція про передачу провадження у кримінальних справах 1972 р., Європейська конвенція про передачу засуджених осіб 1983 р., Конвенція про відмивання, виявлення, вилучення і конфіскації доходів від злочинної діяльності 1990 р. тощо).

Питання цільових виступів:

1. Правова допомога у кримінальних справах як специфічна діяльність держави в галузі протидії злочинності.
2. Міжнародно-правові основи надання взаємної правової допомоги у кримінальних справах.

Теми рефератів:

1. Україна як суб'єкт надання взаємної правової допомоги у кримінальних справах.
2. Правові основи і процедура надання Україною взаємної правової допомоги у кримінальних справах.
3. Роль Інтерполу у виконанні міжнародних слідчих доручень правоохоронних органів.

Література

Основна:

Нормативно-правові акти

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Висновок Конституційного суду України у справі за конституційним поданням Президента України про надання висновку щодо відповідності Конституції України Римського статуту Міжнародного кримінального суду : Висновок Конституційного суду України від 11.07.2001 № 3-в/2001 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003v710-01>.
3. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>.
4. Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй 1970 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_569.
5. Європейська соціальна хартія (переглянута) 1996 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062.
6. Загальна декларація прав людини 1945 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
7. Заключний акт Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_055.
8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
9. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043.
10. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042.
11. Регламент Європейського суду з прав людини // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_067.
12. Римський статут міжнародного кримінального суду // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588.
13. Статут міжнародної організації кримінальної поліції // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_142.

14. Статут Організації Об'єднаних Націй // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010.

15. Статут Ради Європи // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001.

16. Угода між Україною та Європейським поліцейським офісом про оперативне та стратегічне співробітництво 2016 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_001-16.

17. Угода про асоціацію між Україною, з однією сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони 2014 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

18. Угода про співробітництво між Україною та Європейською організацією з питань юстиції 2016 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_024-16.

Підручники та навчальні посібники

1. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право : підручник. Київ : Фенікс, 2018. 762 с.

2. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2020. 544 с.

3. Мицик В. В., Буроменський М. В., Буткевич О. В. Міжнародне публічне право : підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 1. Основи теорії. 2019. 416 с.

4. Мицик В. В., Буроменський М. В., Гнатовський М. М. Міжнародне публічне право : підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 2. Основні галузі. 2018. 624 с.

5. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право : підручник. Харків : Право, 2020. 648 с.

6. Сироїд Т. Л., Гавриленко О. А., Тітов Є. Б., Фоміна Л. О. Міжнародне публічне право. Міжнародний захист прав людини : посібник для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання / під ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Право, 2018. 292 с.

Додаткова:

1. Адрейченко С. С., Зелінська Н. А., Дрьоміна-Волок Н. В., Коваль Д. О. Теорія та практика міжнародного кримінального права. Одеса: Фенікс, 2017. 582 с.

2. Веремієнко С. В. Напрямки та форми міжнародного співробітництва у боротьбі зі злочинністю. *Право і суспільство*. 2019. Вип. 2 (2). С. 229-233.
URL: http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2019/2_2019/part_2/42.pdf

3. Гоар В. Г. Взаємодія міжнародного права прав людини, міжнародного гуманітарного та кримінального права в питанні забезпечення права на здоров'я під час збройних конфліктів. *Часопис Київського університету права. Правова система України й міжнародне право, порівняльне правознавство*. 2019. № 2. С. 232-237. DOI: 10.36695/2219-5521.2.2019.40. URL: <https://chasprava.com.ua>

4. Калайда Б. І. Розвиток міжнародного співробітництва Національної поліції України в умовах активізації євроінтеграційних процесів. *Юридичний бюлетень*. 2018. Вип. 18. С. 304-309. URL: http://www.lawbulletin.oduvs.od.ua/archive/2018/8_2018/46.pdf

5. Крушніцька О. В. Розмежування поняття правової допомоги. *Часопис Київського університету права. Правова система України й міжнародне право, порівняльне правознавство*. 2019. № 4. С. 98-102. DOI: 10.36695/2219-5521.4.2019.15. URL: <https://chasprava.com.ua>

6. Поплавський А. Проблеми державного регулювання діяльності міжнародного співробітництва у боротьбі зі організованою злочинністю. *Аспекти публічного права*. 2019. Вип. 7 (1-2). С. 5-13. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=aplup_2019_7_1-2_3

3. Рекомендована література (основна, додаткова), інформаційні ресурси в Інтернеті

Основна:

Нормативно-правові акти

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

2. Висновок Конституційного суду України у справі за конституційним поданням Президента України про надання висновку щодо відповідності Конституції України Римського статуту Міжнародного кримінального суду : Висновок Конституційного суду України від 11.07.2001 № 3-в/2001 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003v710-01>.

3. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>.

4. Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй 1970 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_569.

5. Європейська соціальна хартія (переглянута) 1996 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062.
6. Загальна декларація прав людини 1945 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
7. Заключний акт Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_055.
8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
9. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043.
10. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042.
11. Регламент Європейського суду з прав людини // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_067.
12. Римський статут міжнародного кримінального суду // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588.
13. Статут міжнародної організації кримінальної поліції // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_142.
14. Статут Організації Об'єднаних Націй // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010.
15. Статут Ради Європи // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001.
16. Угода між Україною та Європейським поліцейським офісом про оперативне та стратегічне співробітництво 2016 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_001-16.
17. Угода про асоціацію між Україною, з однією сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони 2014 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.
18. Угода про співробітництво між Україною та Європейською організацією з питань юстиції 2016 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_024-16.

Підручники та навчальні посібники

1. Алієв Р.В., Ануфрієв М.І., Бортняк В.А. Міжнародне гуманітарне право. Особливості застосування в умовах збройної агресії РФ проти України : підручник. Київ : Професіонал, 2023. 598 с.
2. Анакіна Т. М., Гавриленко О. А., Крістані Ф. Основи права Європейського Союзу : підручник / під ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Право, 2018. 456 с.
3. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право : підручник. Київ : Фенікс, 2018. 762 с.
4. Буткевич О. В. Історія міжнародного права : підручник. Київ : Ліра-Ка, 2018. 408 с.
5. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2020. 544 с.
6. Гавриленко О. А., Сироїд Т. Л., Новікова Л. В. Історія міжнародного права : хрестоматія-практикум. Харків : Видавництво ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. 676 с.
7. Камінська Н., Щербань Є. Імплементация Римського статуту Міжнародного кримінального суду : досвід зарубіжних держав та України : монографія. Київ-Одеса : Фенікс, 2021. 214 с.
8. Малиновська Т. М., Шорохова Г. М. Міжнародні стандарти щодо захисту прав і свобод людини у діяльності Національної поліції : науково-методичні рекомендації. Харків : ХНУВС, 2016. 70 с.
9. Мицик В. В., Буроменський М. В., Буткевич О. В. Міжнародне публічне право : підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 1. Основи теорії. 2019. 416 с.
10. Мицик В. В., Буроменський М. В., Гнатовський М. М. Міжнародне публічне право : підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 2. Основні галузі. 2018. 624 с.
11. Права людини у міжнародному праві: підручник / за заг. ред. канд. юрид. наук, доцента А. В. Войціховського; [Бакумов О. С., Варунц Л. Д., Войціховський А. В., Гудзь Т. І. та ін.] Харків : ООО «Планета-Принт», 2021. 404 с.
12. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право : підручник. Харків : Право, 2020. 648 с.
13. Сироїд Т. Л., Гавриленко О. А., Тітов Є. Б., Фоміна Л. О. Міжнародне публічне право. Міжнародний захист прав людини : посібник для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання / під ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Право, 2018. 292 с.
14. Сироїд Т. Л., Фоміна Л. О. Міжнародний захист прав людини : навчальний посібник. Харків : Право, 2019. 310 с.
15. Шпакович О.М. Право міжнародних організацій : навчальний посібник. Київ : Фенікс, 2021. 132 с.

Додаткова:

1. Borko A., Nehodchenko V., Volobuieva O., Kharaberiush I., Lohvynenko Ye. Fighting against cybercrime: problems and prospects in Ukraine and the world. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*. 2019. Vol. 22, Special Issue 2. URL: <https://www.abacademies.org/articles/Fighting-against-cybercrime-problems-and-prospects-in-Ukraine-and-the-world-1544-0044-22-SI-2-352.pdf>
2. Voitsikhovskyi A., Bakumov O., Ustymenko O., Marchuk M.. The Legal Mechanisms of Ensuring Regional Cooperation in Combatting Crime Within the Framework of the Council of Europe: Experience of Ukraine. *The Central European Journal of International and Security Studies (CEJISS)*. 2019. Vol. 13. Issue 1. p. 138-160. URL: https://www.cejiss.org/the-legal-mechanisms-of-ensuring-regional-cooperation-in-combatting-crime-within-the-framework-of-the-council-of-europe-experience-of-ukraine?fbclid=IwAR2el_dNrQwU_U5YpDji0GJcS7iVdch4mX1j_nesgmMWgAIN9uopNjJsEhk
3. Voitsikhovskyi A., Bakumov O., Ustymenko O., Syroid T. The right of access to the internet as fundamental human right given the development of global information society. *Law, State and Telecommunications Review. Revista de Direito, Estado e Telecomunicações*. 2021 (May). Vol. 13. n. 1, pp. 1-19. URL: <https://periodicos.unb.br/index.php/RDET/issue/view/2241>
4. Адрейченко С. С., Зелінська Н. А., Дрьоміна-Волок Н. В., Коваль Д. О. Теорія та практика міжнародного кримінального права. Одеса: Фенікс, 2017. 582 с.
5. Базов О. Деякі питання щодо визначення злочину агресії в міжнародному кримінальному праві. *Публічне право*. 2018. № 1 (29). С. 123-133. URL: <https://www.publichne-pravo.com.ua/files/29/15.pdf>
6. Вайцеховська О. Р. Особливості та сучасні тенденції розвитку міжнародного правопорядку. *Право і суспільство*. 2018. № 6. С. 235-240. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2018/6_2018/part_1/42.pdf
7. Веремієнко С. В. Напрямки та форми міжнародного співробітництва у боротьбі зі злочинністю. *Право і суспільство*. 2019. Вип. 2 (2). С. 229-233. URL: http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2019/2_2019/part_2/42.pdf
8. Войціховський А. В. Кібербезпека як важлива складова системи захисту національної безпеки європейських країн. *Журнал східноєвропейського права*. 2018. № 53. С. 26-37. URL: http://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2018/07/voitsikhovskyu_53.pdf
9. Войціховський А. В. Кібербезпека як напрям євроатлантичної інтеграції України. *Право і безпека у контексті європейської та євроатлантичної інтеграції: збір. статей та тез наук. повід. за матер. дискус. панел. II Харк. міжнар. юрид. форум. (28 верес. 2018 р.)* / редкол.: Ю. Г. Барабаш, Т. М. Анакіна, Д. В. Аббакумова. Харків : Право, 2018. С. 42-48.

URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/4745/Kiberbezpeka%20yak%20napriam%20yevroatlantychnoi%20intehratsii%20Ukrainy_%20%20Voitsikhovskiy%20_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y

10. Войціховський А. В. Особливості договірно-правового регулювання співробітництва держав у сфері протидії злочинності на двосторонньому рівні. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2017. Вип. 2 (77). С. 56-63. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/2100/osoblivosti_dogovirno_pravogo_regulyuvannya_spivrobitnictva_derzhav_u_sferi_protidii_zlochinnosti_na_dvostoronn_omu_rivni.pdf?sequence=2&isAllowed=y

11. Войціховський А.В., Бакумов О.С. Збройна агресія Російської Федерації проти України як загроза системі колективної безпеки. *Право і безпека*. 2023. № 1 (88). С. 134-145.

12. Войціховський А.В., Марчук М.І., Логвиненко Є.С. Міжнародно-правовий статус «невизнаних держав» як особливих політико-територіальних утворень. *Право і безпека*. 2022. Том 84 № 1. С. 115-123.

13. Гоар В. Г. Взаємодія міжнародного права прав людини, міжнародного гуманітарного та кримінального права в питанні забезпечення права на здоров'я під час збройних конфліктів. *Часопис Київського університету права. Правова система України й міжнародне право, порівняльне правознавство*. 2019. № 2. С. 232-237. DOI: 10.36695/2219-5521.2.2019.40. URL: <https://chasprava.com.ua>

14. Грабович Т. А. Генеза концепції міжнародної відповідальності держав. *Правова держава*. 2020. № 39. С. 55-61. DOI: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2020.39.212980>. URL: <http://pd.onu.edu.ua/article/view/212980>

15. Дудко А. Г. Невизнані держави як вторинні суб'єкти міжнародного права. С. 54-56. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/5355/1/%D0%97%D0%91%D0%86%D0%A0%D0%9D%D0%98%D0%9A_p054-056.pdf

16. Задорожній О. В., Поєдинок О. Р. Від теорії міжнародного до практики захисту прав людини: монографія. Київ : Фенікс, 2018. 718 с.

17. Калайда Б. І. Розвиток міжнародного співробітництва Національної поліції України в умовах активізації євроінтеграційних процесів. *Юридичний бюлетень*. 2018. Вип. 18. С. 304-309. URL: http://www.lawbulletin.oduvs.od.ua/archive/2018/8_2018/46.pdf

18. Камінська Н.В., Акімов М.О. Відповідальність держави за знищення цивільних повітряних суден : особливості міжнародно-правового та національного регулювання. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2020. Том 3. № 91. URL: <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/1006/908>

19. Короткий Т. Р., Гнатовський М. М. Звичаєві норми міжнародного гуманітарного права: довідник. Київ : Фенікс, 2017. 40 с.

20. Крушніцька О. В. Розмежування поняття правової допомоги. *Часопис Київського університету права. Правова система України й міжнародне право, порівняльне правознавство*. 2019. № 4. С. 98-102. DOI: 10.36695/2219-5521.4.2019.15. URL: <https://chasprava.com.ua>

21. Поплавський А. Проблеми державного регулювання діяльності міжнародного співробітництва у боротьбі зі організованою злочинністю. *Аспекти публічного права*. 2019. Вип. 7 (1-2). С. 5-13. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=aplup_2019_7_1-2_3

22. Попко В.В. Органи міжнародного кримінального правосуддя: множинність інституційних моделей. *Часопис Київського університету права. Правова система України й міжнародне право, порівняльне правознавство*. 2021 (1). С. 304-311. DOI: 10.36695/2219-5521.1.2021.60. URL: <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/article/download/682/646>

23. Фролова О. М. Роль ООН в системі міжнародної інформаційної безпеки. *Електронне видання Інституту міжнародних відносин «Міжнародні відносини. Серія: Політичні науки»*. 2018. № 18. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/3468

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <https://echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home> – офіційний сайт Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ);
2. https://europa.eu/european-union/index_en – офіційний сайт Європейського Союзу (ЄС);
3. <https://www.coe.int/uk/web/compass/council-of-europe> – офіційний сайт Ради Європи (РЄ);
4. <https://www.eurojust.europa.eu/> – офіційний сайт агентства Європейського Союзу з питань співробітництва у сфері кримінальної юстиції (Євроюст);
5. <https://www.europol.europa.eu/> – офіційний сайт Європейського поліцейського офісу (Європол);
6. <https://www.icc-cpi.int/about> – офіційний сайт Міжнародного кримінального суду (МКС);
7. <https://www.icj-cij.org/en> – офіційний сайт Міжнародного суду Організації Об'єднаних Націй (МС ООН);
8. <https://www.nato.int/cps/en/natolive/index.htm> – офіційний сайт Організації Північноатлантичного договору (НАТО);
9. <https://www.osce.org/> – офіційний сайт Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ);
10. www.interpol.int/ – офіційний сайт Міжнародної організації кримінальної поліції (Інтерпол);
11. www.un.org – офіційний сайт Організації Об'єднаних Націй (ООН).